

PARÁD GYÓGY-FÜRDŐ

Az elő- és utóévadban a lakások 50%-kal olcsóbbak az állandó vendégeknek. ::::

Füüdökabinok és folyosók gőzfűtéssel vannak ellátva!

Károlyi Mihály gróf tulajdona, Hevesmegyében, vastimos fürdőkkel és hidegvízgyógyintézetekkel, égvényes kén-savanyúvíz, természetes arzén és vastartalmú vizek. Kiváló jó hatása ideg-, vér-, gyomor- és méhbetegségeknél ismeretes. Tiszta, anyhe hegyi levegő, sport, kirándulások. Modern kényelemmel berendezett szállodákban 173 szoba áll a vendégek befogadására. Kifünő élemezés mérsékelt árak mellett. Fvad május 15-től szeptember hó végéig; a főévad június hó 21-től augusztus 20-ig tart. Prospektussal és bármintem felvilágosítással készségesen szolgál a fürdőigazgatóság.

NE VÉGYEN SZIVATTYUT, FECSKENDŐT

Központi Szivattyú és Gépforgalmi Vállalat-tól Budapest, VI., Csengeri-utca 39. Telefon 47-52. Elsőrangú honi gyártmány. :: Olcsó árak. A Bpesti Szivattyú és Gépgyár B.-T. gyárt. főelárusítótelepe.

KÖHÖGÉS

rekedtség és hurutos bántalmak ellen használjon valódi

Réthy-féle pemetefüccukorkát

Ára 60 fillér.

Gyógyszertárakban és drogeriákban kapható.

Réthy névre ügyelni tessék.

Margit-crème

a főrangú hölgyek kedvence szépséget, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összeállításában rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème-t utánozzák és hamisítják, tessék eredeti vedjegyvel lezárt dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan, vegyítés készítmény, a mely a kütfőzőn átlagos feltűnést keltett. Ára 1 K. Margit-szappan 70 fill. Margit-puder 1 kor. 20 fillér.

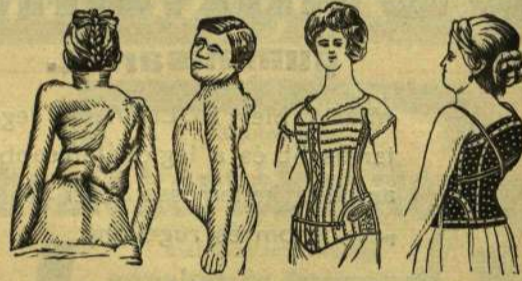
Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon. Kapható minden gyógyszer-, illatszert- és drogua-üzletben.

Elsőrangú legrégibb országos hírű cég. Fennáll 1810. óta.

HALTENBERGER ruhafestő és vegytisztító KASSA

Lelkiismeretes, gyors munka! Kiterjedt postaforgalom. Külön osztály gyászruhák festésére. Gallér-, készletisztítás (naponta átlag 24.000 darab). :: :: :: Tessék prospektust kérni. Postacím: Haltenberger Béla postafiókja, Kassa.

Nincs többé elgörbült test!

Betegek a műfűző használatát előtt és után. Anyák óvjátok gyermeküket a hátrgines elgörbüléstől! Szereve Ön a hátrgines elgörbülésben? Óhajt Ön egy elegáns, könnyű fűző? Ez esetben szerezze be a Keleti J. Budapest ortopediai műintézetében. Keleti ortopediai műintézet és kiegészítő fűző a legjobbak a világon! Rendkívül könnyű! Az elgörbüléseket teljesen láthatatlanná teszi! Iskolás lányok és nők részére éppen nélkülözhetetlen! Mérsékelt árak! Kifüggetlenül technikai kiviteltől. Képes gyógyítás! Írj és bére. Kéld Keleti J. Betegpótlási ezkek gyára, Budapest, IV., Koronaherezeg-utca 17. Alapítottott 1878. Telefon 13-76.

VASÁRNAPI UJSÁG

28. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL.

BUDAPEST, JULIUS 9.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — 30 korona. A Világkörüli-vel Félévre — 10 korona. negyedévenként 1 koronával Negyedévre — 5 korona. több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

ISZTAMBOLTÓL ANGORÁIG.

AKI A KELETET és a keleti élet bizarrságait akarja látni, azt Isztambol, az Üdvösség Kapuja már nem elégíti ki. A nyugati utazó, a mikor elindul hazulról a Boszporus partjai mellé, a lelkében mindig az Ezeregy Éjszaka meséit hordozza, és azzal a vonzó előérzettel ül fel a vonatra, hogy itt majd mesebeli fényben ragyogó palotákat lát, a szerájbeli szépségek, pasák, bejek és fekete rabszolgák a keleti fényezés egész pompájában rajznak a szeméi előtt, a misztikus kertekből rózsaszín hajlik a sikátorokra, és a fügefák

lombjai közül a bübül-madar a keleti álmok legédesebb gazeljeit zengi.

Mindezt persze csak a képzelet rajzolja meg így. Mert a valóság mindig mást mutat.

Igaz ugyan, hogy a mikor tavasziidő tájban hoz erre az útunk, és alkonyat felé megállunk a város képe előtt, s a dsámi-kolosszusokon, karcsú minaréken, ciprusfák sötét lombjain orgonavirágzsinű fátyolos párázat ül, s a csendes esti szél glicineák és mimozák illatát hordozza felénk, s valahol messze a kéklő Arany-Szarvon egy csónakos dala szól jázaint fűtről és két holdas szemöldökről... akkor bizonyára feltör belőlünk a kiáltás: — Ó, te csodaszép Kelet!

És a mikor beköszönt az isztamboli tél és fagyos háttal melengetjük mangál-parazsak mellett az ujjaink hegyét, vagy a mikor perzselő nyári napokon a ház pokollá melegedett deszkafalai között hiába tátjuk fel a szánkat a hűvös éjszakai szél elé, úgy érezzük, mintha a lelkünkben egyszerre csak elkezdenék bontogatni a szárnyukat holmi különös elnevezések és szitkolozások, és szinte észrevétlenül surran el a fogaink között egy-egy, idáig még soha nem hallott bizarr káromkodás, a mely így születik e keserves órák alatt. S a mikor valakinek épen akkor jut eszébe a harmadik emeletről leönteni a mosogató vizet, a mikor

Piros arcz, Piros orr, Piros kéz

sohasem volt divatban és minden nő és férfi igyekszik ezektől a csunya bőrbántalmaktól a szeplő és pattanással együtt megszabadulni a legrövidebb idő alatt. :: ::

8 nap teljesen elegendő, hogy vörös arcza, vörös orra, vörös keze hófehér, tiszta és finom legyen. Csakis a hires bőrápoló szerekhez:

Diana krém-, Diana szappan-

hoz kell fordulni, akkor nem lesz többé piros orra, piros keze, piros arczbőre.

Több mint egy millió köszönő levél igazolja a fenti körülményt.

DIANA-PUDER

pedig arról nevezetes, hogy az arczon egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékeszínű arczbőrnek, amely szín olyan nők arczán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak.

Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill.

Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsaszín, vagy sárga színben) 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogeriákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni az rendelje meg a központból

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körut 5.

(A legkisebb megrendelés is fordulópóstaival utánvétellel eszközöltetik.)

TEVEKARAVÁN ANGORÁBAN. — Dr. Mezős Gyula félvétele.

mi az ablak alatt lépünk el, vagy a mikor szemünk előtt nő tevővé a szűnyög, megcsal a szatós a portékával, a míg a hibásan visszadott pénzt olvassa az ember, s a mikor neki-vörösödött arczal keressük az utcán azt a gazembert, a ki egyébiránt semmivel sem volt különb, mint a többi, — bizonyos önkénytelen párhuzamok futnak végig az agyunkban, s mintha köpni akarnánk, egy-egy rongyos szót lökünk ki a szánkából: Pfü, ez a ronda Kelet!

Mindez helyi-közel így van ugyan a maga idejében, de azért Isztambol mégsem az a Kelet, a minek hittük volna.

Gyorsabban törtét előre a civilizáció a vasszekérnél. Leszedi az emberekről a régi nemzeti ruhát, megváltoztatja a szokásait, gondolatjárásukat, életmódjukat, rombadönti a házakat, utcákat, városokat és újat épít a helyükbe. Isztambolban, a hol ötven-hatvan évvel ezelőtt még a legnagyobb újság számba ment egy-egy európai idegen, ma már a török gyerek francziául tanul. Az abszolútizmus, a mely a nép teljes elnyomásán kívül annyi rejtelmességet és titokzatosságot köleszített a Keletnek, ma már megszűnt és helyét, a haladást hirdető alkotmányosság foglalta el. Évekkel ezelőtt még nem volt szabad villamos gépet behozni a török fővárosba, — mert a várost világító gázzáró a szultáné volt. Ma-holnap pedig már villamos ivlámpák ragyognak a síkatorok fölött és villamoskocsik szaladgálnak az utcákon. Az ő dolguk lesz ugyan, hogy miképpen szaladgáljanak...! A lézengő gazdátlan kutyákat eltakarították az utcáról az új-török uralom és helyettük a város köztisztaságára már az utazáspró ügyel.

Egyszóval a félhold városa napról-napra veszt eredetiségéből és lassan-lassan átalakul az is szürke kozmopolissá. De ha már a civilizáció annyira kiforgatja is mindenéből, adjuk meg legalább neki azt a titulust, — a mit újabbban oly sokan megadtak neki, — hogy Isztambol a Kelet kárpitja. Alig vonja szét az ember, s alig lép rajta keresztül, elébe tárul a legtarkább színekben a mesés Napkelet.

Szétvontam én is ezt a kárpitot. Magyarán szólva pedig, jegyet váltottam az anatóliai vasutakra Isztamboltól Angoráig és útnak indultam Hajdar-Pasából (ez a végállomás). Az időjárás még télies volt. Sőt annyira zimankós, hogy a legöregebb emberek alig emlékeznek ilyen farkasnak való időre.

Egy utolsó kendőlibbentés az állomás felé, és elkanyarodunk a tengerpart mellett az olajfás kertek közé. Mindent vastag, vakító fehér lepedő takar, s a babérfák és piniák lombját lenyomja a hó. Valóságos sziberiai tájkép, alig látszik itt-amott a látóhatáron egy kis feketés folt, a melyen a szem megnyugodhat. Itt egy sárviskókból összetakolt falu, amott valahol egy keskeny gyalog-esapáson egymás nyomában egyenkint baktató csüggedt birkanyáj. Szomorú, fázós kép, de egyéb nincsen. Lomha pelyhekben a hó is szemel.

Estére kelve megáll a vonat, Eszki-Sehirben vagyunk. Mivel pedig Kis-Aziában éjjel nincs vasúti forgalom, éjszakai szállás után kell nézni. Kiszállunk, néhány barátságos gazdátlan kutya farkát esóváva szalad az utasok elé.

Azt mondom a podgyász-vívó gyerekeknek, hogy vezessen a Hotel-Tadiá-ba. Erről ugyanis azt mondja a német útmutató-könyv, hogy: «die Wirtin eine Böhmin». Tehát egy kis darabig még európai földön lehetünk. Olyanféle érzés, mintha haza menne az ember. Beköszöntök nemetül, nyájasan fogad az öreg eseh asszony. Szobát és a legjobbakat. Étellel kínál, a maga főztjéből. Odaül az asztalhoz, beszélgetünk is. Kiderül, hogy tulajdonképp félig-meddig honfitársak is vagyunk: ő eseh, én meg magyar.

Mert hiába minden, mégis csak úgy van az. Idehaza majdhogy föl nem járunk egymást, de ha valahol messze a világtól, a vad idegenben összetalálkozunk, mégis csak érezzük, hogy egymáshoz tartozunk. Ilyenkor nincsen politika, úgy eleseveg az ember az otthonvalókról, mintha csak egy faluból szakadtunk volna el.

— Reggelre jó bécsi kávé adok, az inas majd egy kis útravalót is készít! Jó éjszakát!

Mintha csak az édesanyám lett volna. És úgy éreztem a lefekvéskor, hogy lágyabb a vánk, mint a többi volt, mintha a ládafiából öreg levendulalevél szaga illatoznék, s mintha

a mi kutyánk csaholna ott künn a ház kapuja előtt...

Eszki-Sehirtől Angora már nincsen messze. Délután négy-öt óra tájban odaér a vonat. A vidék erre már sokkal változatosabb. Kietlenül kopár, vad sziklák között emelkedik az út, végig-hosszat a Purszak-folyócska medrében. Egyik alagút a másikat éri, s egyszerre csak azon veszszük magunkat észre, hogy magasan fenn a hegyek tetején járunk, s valahol lenn, messze a völgyben bukdácsol a zöldes-vízű folyócska, felhallik a zuhogása. Klaszikus földön szalad erre a vonat. Bejlik-köprü állomás előtt, a víz jobb partján romladoznak a régi Gordion város falai, a melyek a hagyomány szerint látták hadi útjában Nagy Sándort, és látták a mint kardját kirántva kettévágta a rejtelmes esemőt. Azóta sem oldották meg keleti kérdést ennél zseniálisabban!

A sziklák közül kiérve, magas fensikká laposodik a vidék, s egyszerre csak feltűnedeznek Angora sáros színű házai egy hegyoldalon. Nehány karesú minére illeszkedik bele a különben szintelen képbe. Az első hatás nem valami különös, inkább nyomasztó.

A kocsii valami iromba épület elé visz, nagy betűkkel fel van rá írva: Hotel Angora, úgy látszik czélnál vagyunk. Előzammog a kapun egy gyanakvó arcú görög, ez a szálló-gazda. Elkezdi ő is egykedvűen ragyognak a kocsiról a holmit, olyanformán látszik, mintha nehezére esnék. Gondolja magában: — már megint egy újabb földönfutó; sosem lehet tőlük nyugta az embernek...! Megy előre, fel a szennyes falépesőkön, sötét folyosón keresztül, betaszít egy festetlen deszka-ajtót:

— Ez a szoba még üres, itt meglakhatsz! Négy lépés hosszú s három lépés széles. Néhány rozoga bútordarab szeretne benne elhelyezkedni. A bútoron a piszok felett a por. S ez utóbbinak sikerült is végre úrrá lenni mindenek felett. A falról hosszú vizipipa szára himbálódzik, mint egy agyonvert kigyó. Az egyik sarokban valami rongyos esernyő-féle támaszkodik a falhoz, ezt kiviszi a gazda, mert ez az övé. A többi most már az enyém.

Kozmás piláf-szag terjedezik onnan alulról, arrafelé lesz az ebéd. Éhes vagyok, jó volna egy kis meleg étel. A szag után menve, hamar megtalálja az ember a konyhát. Az egyik sarok a tűzhely, nagy edényekben itt gőzölög az étel, a másik sarok az ebédlő. Hosszú, terített asztal mellett egy szál deszkaloza, a gidres-gödrös tegla-padlóra el szabad hajigálni a csontot, meg a kenyérgyűrűket. Az eledelt Jerván, az örmény gyerek osztogatja. A szomszéd török, egyszerűség kedvéért csak úgy szólítja, hogy: «fekete fül». A fülét nem néztem, de az uja fekete volt, a mikor a leveses tálat hozva, belemártotta.

Angorában ebből a fajta szállóból ez a legjobb.

Felmentem végül a szobámba; már öreg este volt. Jerván felhozott utánam a mangáiban egy kupac izzó faparaszt, hogy melegedjem. Lassan-lassan langyos melegség kezdett terjedezni és pirosas gyenge fény áradt szerte az szobabeli holmira és a falakra. Eltűnt mindenről a por meg a piszok és csupán csak ez a jótékony, bágyadt pirosság látszik, a mely bár mindenütt egyforma, mégis mindig az otthon való tűzhelyre emlékeztet.

Nem kell több, csak egy kis langyos melegség és máris felejtí az ember a mindennapi fáradtságát, s a tűzhely egy kis pirosas, bágyadt fénye új álmokkal, új vágyakkal sugarazza be ismét a vándor ember holnap életét...

Angora városa, — úgy mint ma van — szomorú képét nyújtja a török nép egész sorának. Szemmel láthatóan rajta van a multak története, és rajta van a jelen hátramaradottsága.

Ha végigjárjuk a girbe-görbe utcákat, megnézzük a mohammedán dsámikát, meg a régi török fellegvár falait, bástyáit, — magunk előtt látjuk ennek a földnek a multját, a török honfoglalás egész történetét, és mindazt a megbecsülhetetlen pusztítást, a mit csak ez a nomád nép elkövetett az antik görög meg a bizánci kultúra összes emlékein. Az egész fellegvár bástyáival, mindenestül a régi Ancyra híres műemlékeiből, templomaiból van felépítve az utolsó sarokkőig. Lehordták az egykor győ-

nyő márványokat, oszlopokat, feliratos köveket, szobrokat, és valamennyit beleépítették ezekbe a haszontalan, iromba bástyákba. Néhol kilátszik egy-egy feliratos kő, bizonyára a múlt nagyságait magasztalja, most el van törölve két-három darabba, úgy a mint a fal-építő török kedve hozta. A mi látszik belőle, az is fejfelé van fordítva. Ki-kiszomorkodik egy-egy eldarabolt szobor-részlet, imitt-amott egy-egy oszlopfelek plasztikus akantuszlevele, A dsámik oszlopait mind a régi görög épületekből hordták össze. Ezt innen, amazt amonnan, minden izlés nélkül. Az egyik kurtább valamivel, a másik hosszabb, az egyiknek a tetejébe ióni oszlopfelet raktak, a másikkra korinthusit, a harmadikra bizáncit, jórészt persze ennek is fejfelé fordítva. Valamelyik régi bizánci középlelet előtt gyönyörű faragott oroszlánok állottak. Ezeket is szerte-szétjelt hordták úgy, hogy ma a város különböző negyedeiben lát belőlük az ember itt is egyet, amott is egyet, némelyik czéltalanul hever a földön, a másik be van építve valamelyik falba, csak a feje látszik ki belőle.

Annak idejében, a mikor a köznép látta ezt a szabad gazdálkodást, ő maga is okult a példán. Elhordta a régi szép oszlopfelet a háza elejébe, hogy legyen majd valami a kapu előtt, a miről könnyebben esik felhárni a lóra. Kezdetben, a míg benne tartott, — fejének sem használtak mást a temetőben, mint görög márványoszlopot.

Egyszóval csaknem minden emléke elpusztult így annak a csodaszép klasszikus kulturának. A mi elvész, az már pótolhatatlan. Hanem ha szabad beszélünk a pusztítás létjogosultságáról, csakis azon egy feltétel alatt szabad, hogyha a régiek romjaiból sokkal tökéletesebb, sokkal czélszerűbb újat tudunk építeni. Hisz általában véve az emberi kultúra a maga fejlődésében mindig pusztít, mindig rombol valamit a régiből, de legalább a helyébe jobbat teremt.

Mi újat alkotott a török gazda a romba döntött régi Ancyra helyébe!

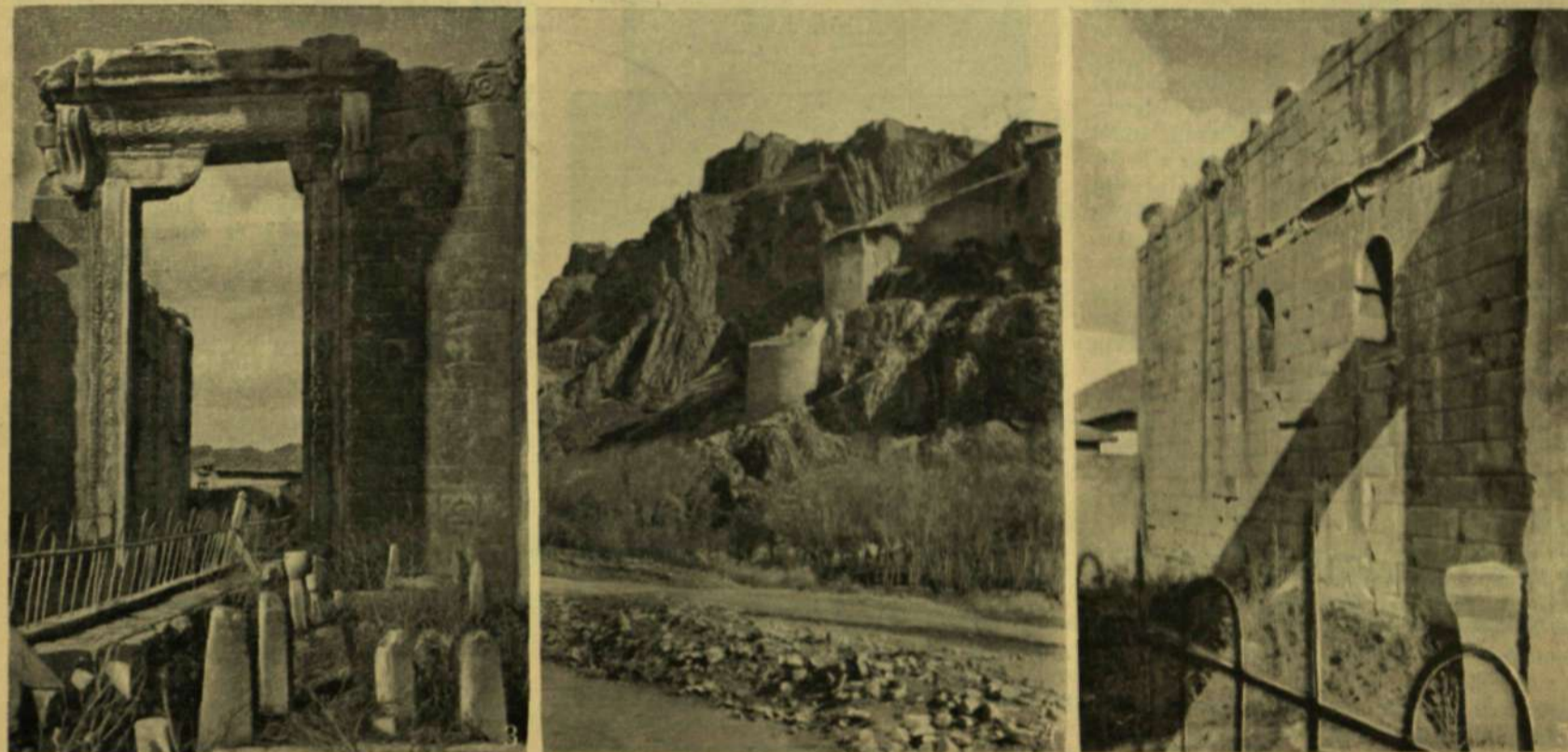
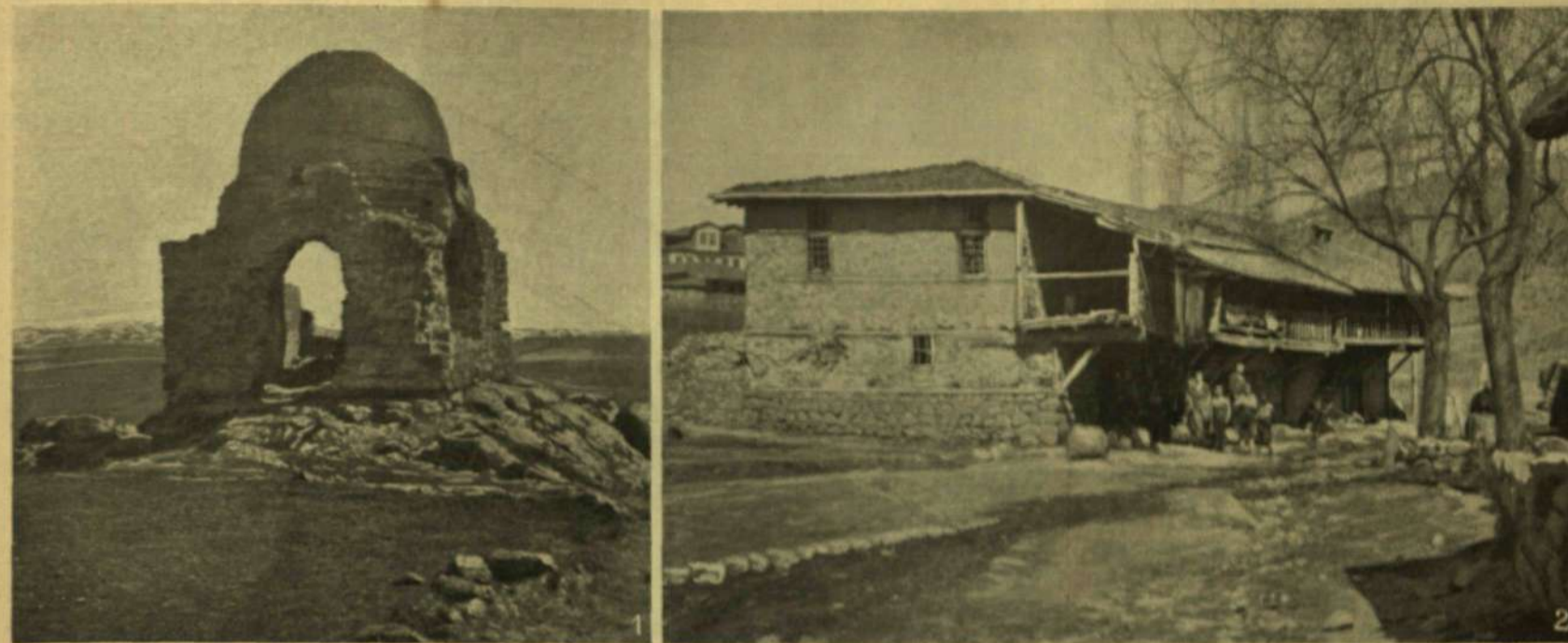
Már messziről olyannak látszik a város, mint egy sár-viskókból egymás hátára rakott háztömeg. Alig itt ott egy-egy fehérre meszelt épület vagy minére, melynek a tisztasága, fehér színe jól esik az ember szemének. A többi piszkosbarnás földszínű, egészen egybeolvad a háttér kopár, ugyanilyen árnyalattal sziklával. Ha közvetlenül a közelből szemléljük végig a város épületeit, házaikat, egészen az az érzés fog el bennünket, mintha egy kiszáradt, sártengerben, düledező vályogkupacok között járnánk. És az unalom meg a szenny érzése ül az ember lelkére.

A török ember nagyon rossz házépítő. A ház sekély alapját még csak megrakja imigy-amúgy kisebb-nagyobb kődarabokból, de a föld felszínétől kezdve már csak gerendákból meg vályogból épít. A ház váza gerendából lesz, de azt sem csapolja össze, csak szögeli itt-amott, a hol éri. A gerendaközök hanyagúl megrakja vályoggal, egyiket a másik tetejébe, közte a ragasztóanyag szintén csak a sovány sár: föld meg víz, semmi egyéb. Nyáron is kényelmetlen, mert meleg, télen is kiállhatatlan, mert hideg. Ha pusztulni, hám-lani kezd valamelyik oldala, nem igen javítja meg, neki az úgy is jól van. A mire egyszer rányomja a lábát a mulandóság, ahoz a török ember már nem szeret nyúlni. Ott mutatkozni kezd már az Alláh akarata, embernek kár abba beleavatkozni.

És a mikor így végigjárja az ember ezeket a szűk, görbe utcákat, és el-elnézi ezeket a romlatag, düledező sáros házakat, egyszerre az a gondolata támad, hogy... vajjon ha alkalmas időben egy szál gyűjtővel meggyújt-hatná a várost, ugyan mi maradna meg belőle? Semmi! Kiegnének az épületgerendák, a sár meg összehullanék egy rakásba. Egy nyár alatt benőné a túske, egy tél alatt benépesednék benne a sakál, és semmi sem hirdető itt tovább az emberi kulturát. És nem is mondunk sokat, ha azt hisszük, hogy a mióta itt a görög műveltség elpusztult, azóta az új gazda, a török, nem épített semmit.

S ha van valami látnivalóság Angorában, a természeti gazdaságon kívül, ezek között legszebb még ma is az antik világ. Az a néhány elcsönkült rommaradvány, melyet az idő itt felejtett.

Dr. Mészáros Gyula.

1. Szeldünk síremlék Angorában. — 2. Török ház. — 3. Az Augustus-templom kapuja Angorában. — 4. Az angorai bástyák — 5. Részlet az angorai Augustus-templomból.

KÉPEK ANGORÁBÓL. — Dr. Mészáros Gyula félvétele.

A HALÁL ÁRNYÉKA.

Házunk gerendás ősi zug volt,
Zsalus szemé vén kertre nézett;
Falát, gerinczét lassan ette
A téli szél s a vén enyészet.

S a Halál opálás zöld szemével
Ott állt a ház bús pitvarában,
Gyilkos kegyetlen kedve tellett
A békés, szomorú kis családban.

S elvitt közülünk egyet-egyet
S a kert szomorúbb, csendesebb lett,
Szivem dobolt mint vén szakadt dob,
Ha a lélekharang már újra csegett.

Ó a Halál szent vézna árnya
Nekem félelmes ismerősöm,
Ha nem járt minálunk még a nyáron,
Ejött tavasszal vagy az őszön.

Igy tettem én meg félelemmel,
Semmit se váró néma gyászszal
S lelkem ritmusa lüktetője
Harangkongás meg tompa gyászdal.

Verejtékes halálos ágyak,
Kormosra égett égímécek,
Sötét üvegben digitális
Suttogva síró bús beszédek.

Gyermek lelkemre hályogot vont
S húsz év múltán is sír a lelkem,
Ha eszembe jut e régi házbán,
Mennyi sirtam, hányszor temettem.

Dutka Ákos.

EGYÜGYÜ ÉNEK EGY GYÖNYÖRŰ KERTRŐL.

Tul az óperenciákon
Volt egy nagy sugaras
Csengő-zengő szép piros kert,
Csalogány-madaras.

Piros kertben tündérlányok,
Fehérek, ragyogók,
Piros kertben piros ének,
Édes szók, puha csók.

Piros kertben piros rózsák,
Csillagok az égen —
Egyszer én is arra jártam,
Megálltam, benéztem.

Nem tudom már merre láttam,
Földön volt? Égen volt?
Csak azt tudom, arra jártam.
Egyszer volt, régen volt.

Mezey Sándor.

PAMINÓ.

(Végo.)

Elbeszélés. — Irtá Zsoldos László.

VIII. FEJEZET.

... Harmadnapra (mert ugyan hogy is birt volna ki ekkora megrázkódtatást az a beteg, gyöngye szivecskéje?) Dórika már virágok között, fehér menyasszonyi ruhájában nézett lecsukott szemhéjjal, merev, hideg, háborzongatos és mégis oly megbocsátó, szelíd mosolylyal a gyászruhás szobrászra, a mint az megilletődve, megdöbbenve, megrémülten állt a ravatala mellett.

... Nem, nem; akármilyen örültje volt is titokban Angelának, ezt a megoldást mégsem akarta.

... Három esztendő telt el azóta. A szösze, puffók Lécike már vigan hancúzozott a szép, nagy gyerekszobában a csúf kicsi bonne-nal, a kit a mostohaanyja fogadott melléje örzőnek, mert Isten tudja, miért (ezek a tulajdon szava), nem szenvedhette a gyermekeket.

Fidéli, az apa, szintén vajmi keveset foglalkozott szegény Dórika árvájával. Mióta a Paminó-csoporttal egy csapásra fölemelkedett a nagy mesterek közé, egyik megrendelés a másikat érte a műtermében. Tavaly a királyi mell-szobrárt mintázta, s alig hogy ezzel elkészült, az államtól kapott egy monumentális megrendelést. Ez kettős sarkofág volt, II. Rákóczi Fe-

renczé és Kossuth Lajosé, a mint a két szabadságharc történelmi csoportozatai fölött pihen és a nemzeti géniusz örökfátyát tart magasan fölött. A szobrot az új városrendezés folytán épült földalatti központi pályaudvar fölött, a szebbnél-szebb nagyszállókkal körülvett hatalmas teren kellett felállítani, és az volt a terv, hogy a nemzeti kegyelet jeléül az emlékmű körül — örökidőre — minden kocsi lassított járással köteles közlekedni a térségen keresztül, villamosnak és automobilnak csak tompítva szabad csöngetnie, az esetleg arra menő katonaságnak pedig tisztelegnie kell a két szabadsághős sarkofágja előtt. Bizonyos, hogy ez némileg a világvárosi forgalom gyors lebonyolításának a rovására is esett volna, de azért határozottan szép, sőt impozáns gondolat volt a lüktető életnek ez a szakadatlanul meg-megújuló tiszteletadás a szabadság fátylaja előtt. Ez az egész úgy, a hogy elmondtam, Fidélinek az eszméje volt. Egy díszlakomán jutott ötlet-szerűleg az eszébe, s a közoktatásügyi miniszter, a kinek azon melegében kitálalta a dolgot, mindjárt meg is bízta vele, hogy készítse el a tervet, és megkapja rá az állami megrendelést.

Hát most ezen töprengtet a mester már vagy félesztendő óta. Nem a terven, hanem magán az alkotáson. Törte a fejét rajta, próbálta így is, meg amúgy is összhangba hozni egymással az emlékmű különböző hangulatú részleteit, de bizony mentül tovább kísérletezett, annál jobban kezdett megérlelődni benne az a kellemetlen beösmérés, hogy többet markolt, mint a mennyit megbír, és megint cserben akarja hagyni a vésoje; ép úgy, mint régen, a Paminó előtt.

A föltámadt alkotó tehetségnek ez a hirtelen visszacsúszása már így magában is eléggé keserves órákat okozott a szobrásznak, s igazán fölösleges volt az a lekicsinylő, gúnyos kérdészködés, a mivel a felesége szokta boszantani odahaza napról-napra szinte tervszerű kegyetlenkedéssel a megfeneklett művész ihlete miatt. Hogy:

— No, mester, hát hogy halad a nagy munka?

— Kész-e már? — Ugyan, kérlek, hiszen már tegnap mondtam neked, hogy előbb meg tisztába kell jönnöm valamivel!

— No lám, lám. Mindig mondtam én, hogy az emberek félreösmérenek téged, Félix. Nem tudsz te szobrot csinálni, fiám.

Igaz. Nem hazudott; Angela grófnő — mert hiszen sok herceze-hurcza, meg kimagyarázkodás után, de különösen, oh, legfőképpen a gyerek miatt, hogy szegényke ne nevelkedjék anya nélkül (hopp, ezt a szöveget fejtén találtad, Félix!) mégis csak ő lett most másfél esztendeje Dórikának az utódja, — Angela grófnő csakugyan már a megösméredésük második percében nem a leghizelgőbb megjegyzést tette volt Fidéline művészetéről. Csakhogy akkor még a mi gorombaság volt a szobrásznak, az bók és vallomás volt a férfinak. Ma azonban, mióta a szép kis himzö-varrózó beleszóppent a harmadik emeleti udvari lakáskából az ünnepelt mester nagyúrás élet-körülményei közé, Angela már teljesen más volt, mint a milyennek Félix képzelte el magában az első bál után, vagy az esküvő előtt.

A gyönyörű teremtés, a kiért fél Budapest fiatalasága, meg monoklis kappanhada bomlott, mintha már maga is megfélejtkezett volna arról a dolyfós, arról a boszuért lihegő, gyilkos szerelemről, a melyik szegény kis Mundzart Dórárt olyan kegyetlenül belelökte a sirba, csak amúgy foghegyről beszélt az urával. Mintha kegyeket osztogatna neki. S valósággal tetszelgett magának az üres divatbáb szerepében, a melyikbe dicséretes szakértelemmel és bámulatraméltó könnyedséggel tudott beleszüedni.

Ez a másfél esztendei házasság épen elegendő volt Fidélinek ahhoz, hogy az élet célzatosan voltáló kellemetlen véleményét egy megmérhetetlen csalódással gazdagítsa. Szegyezte magát, hogy egyáltalában oly nagyon szerelmes tudott lenni Angelába, és némelykor majd hogy nem a falba szerette volna verni miatta a fejét, hogy még most is annyira rabja ennek a hányveti, sivár szépségnek. Mert akármennyire megcsalódott is benne, azért még mindig, sőt talán még szenvedélyesebben szerette. S épen ez a borzasztó belső ellenmondás hajszolta folyton, mint vadat az ebek, a nyugtalan töprengések csaltján keresztül, ki-ki mesz-

ASBÓTH JÁNOS.

EMICH GUSZTÁV

AZ ELHUNYT BONA PARTE KLOTILD HERCEGNŐ, LEÁNYÁVAL ÉS UNOKÁJÁVAL.

A HÉT HALOTTJAI.

szire, egészen a végső meghasonlásig a világgal s magamagával. Ezen túl már elhallgat a hallali s nincsen vadúzás; mert ez már a vadaskertnek a kerítése. Ez már a vég.

Üntig azon morfondirozni, hogy sem így nem lehet boldognak lenni, sem úgy; a jó, kis Dórával azért nem, mert azt nem szerette, emével pedig azért, mivel jobban szereti, mintsem megérdemelné; hogy mért nem érte be inkább Dórika végtelen ragaszkodásával, és mért epekedik még most is esztelen módjára ez után a másik után, a helyett, hogy inkább az ártatlan, anyátlan kis gyerekekre pazarolná minden szeretetét? Ilyeneket tépelődni, örökké csak ebben a cirkulus vicziózusban nyargaltatni köröskörül a gondolatot valóban idegölő dolog, a melynek nem lehet más vége, mint hogy egyszer csak kimerülten megállunk és a saját énünkkel kifordulva, fásult tekintettel révedünk bele abba a zagva nagy semmibe, a mit életnek ösmertünk meg magunk körül:

— Eh, nem érdemes élni!

Fidélinek elvesztette a fonalat, a mely az élet céljaihoz vezet, és nem látván többé maga előtt a célt, nem tudta megtalálni az életben sem az értelmet. Ha Angelára tévedt a szeme (oly tapadón, hogy alig bírta levenni róla), a harag és a szegény majd hogy hangos szitkokra nem fakasztotta ez ellen a nyomorult világ ellen, a melyikbe csak azért lők bele bennünket valami felsőbb hatalom, hogy tévedések közt bukácsoljunk, mint a béka a magas fűben, és miután rájöttünk, hogy mi magunk milyen ridegek, önzők és komiszak voltunk azokhoz, a kik a szívükkel vettek körül, keserű szájjal állapítsuk meg magunkról, hogy ráadásul még gyávák is vagyunk, mert egy léha szép asszony úgyszólván még az apai szeretetet is csaknem ki tudja ölni belőlünk. Ha pedig reggelinél, vagy a kertben hozzá tipegett a virág-pötyögő, hároméves Liczike, akkor meg néha szinte bambán nézett maga elé, vagy a gyerekekre, mintha azt kérdezte volna attól a láthatatlan, nagy hatalomtól, a mely bennünket iderendelt erre a hitvány túlekedésre, hogy:

— Teremtő Isten, mért is nem maradhatunk mindig gyermekek?

Egy novemberi estén azután különös eset történt. Fidélinek színházban volt a feleségével. Az első felvonás végén a szép asszony heves főfájásról kezdett panaszkodni, s felállt, hogy hazamegy. Az ura, mivel színház előtt ép nagyon heves szóváltás volt közöttük, hidegen vont lálat:

— Eredj! Aztán küldd vissza az autót, kérélek! — s Angela fölvevén a prémes fehér se-lyem belépőjét, kisuhogott a páholyból.

A szobrász unottan nézte az előadást. Sok mindenféle gondolt, de különösen Paminó járt az eszébe. Az a Paminó, a ki gyerekkorunkban behizelgi magát a szívünkbe, hogy aztán az élet szenvedélyei közt magával sodorjon s végül vad erővel vesse magát a torunkra, hogy szétmarazangoljon. Már-már végképen belezavarodott a Rákóczi-Kossuth-emlékműbe, s így a saját hanyatlása küszöbén kétszeres, oh, százszoros gyötrődés volt neki most visszaidézni az emlékezetébe a Paminó sikerének diadalmas napjait, és visszavarázsolni maga elé azt a mesebeli kis fehér Paminót, a kiről oly feledhetetlen gyönyörűségeket mesélt volt neki az édesatyja a nagy kerekgombos, vörös paplan alatt. Gyönyörű mesét, a melyikből mindössze csak annyira emlékszik, hogy «volt egyszer egy szép kis fehér kutya, úgy hívták, hogy Paminó», — és a melyik mégis, még így is, még ma is oly édesen bele tudja ringatni az ártatlan, tudatlan, gyanútlan gyermekkor illúzióiba, hogy csaknem kedve volna töle hangosan elkiáltani magát, hogy: «Apusta, mama, én most pittnapanni vagyt!»

— Hej, Paminó, Paminó, világ gyönyörűsége, világ széhhámosa, mért hagysz el bennünket, rútul megszegvén a kutyahüségét, mindig, mindig, a mikor már azt hiszszük, hogy örökre hozzánk nőttél, és minden álunk betelik veled?

Ódalent a színpadon ép valami hastáncz-félet járt a trikós primadonna; a zenekar valamicsodás buja áriát zümmögött hozzája kíséretül; rizsporos, kifestett képű alakok futkostak az operett-jelenet során le-föl a sűgölük mögött; a nézőterén egyszerre csak felzúdult a

CHAUMET (posta és távirás).

LEBRUN (gyarmattügy).

RENÉE RENOULT (kémanka).

BESNARD (pénzügy).

MESSIMY (hadügy).

taps... Fidélinek páholyában pedig (furesa is az a képzelődés) elkezdte csapkodni fehér farkával a mester lábát egy kis, fehérszörű kutya.

Úgy hívták, hogy: Paminó. Rávetette a csillogó, nedves szemét a szobrászra és titokzatos nyelven eszalotta neki:

— Nem, Liczike, nem, nem. Paminó nem szegte meg a kutyahüségét, mert Paminó, ha mindig elhagyja a nagyokat, mindig visszatér a kicsinyekhez. És az a hivatásuk a nagyoknak, hogy Paminót híven tovább adják a kicsinyeknek.

A színpadon a primadonna közkívánatra megismételte az épületes hastánczot. A zenekar újra elzümögte kíséretül a buja áriát, Fidéline pedig, mint a kibe új életet öntött valami titkos erő, sietve föltek és magára öltvén a városi bundáját, hazagépocsizott.

Jókor Liczikét ép most verte meg a mostohamamája, mert a benne bejött árulkodni rá, hogy még mindig nem akar elaludni.

— Nézd a kölyködet, — rivallt a belépő férjre a szép Angela, — nem akar aludni!

Félix csendesen eltolta az asszonyt Liczikétől és fölkapván a karjára a keservesen zokogó gyereket, hevesen odaszoritotta a mellénye alól kihérlő kemény ingmellhez. Aztán azon frakosan, a hogy volt, átsietett vele a gyerekszobába, s csókjaival árasztva el a könnyes arcozokáját, útközben szinte szenvedélyesen suttozta neki:

— Ne sirj, Liczike! Ne sirj, édes kis fiam! Apuczi mindjárt mesél neked valamit. — Apuczi meséj? Igen, aranyom. Apuczi mesél neked... mindjárt... a Paminóról.

És, mialatt majd hogy nem könny szökellt a szemébe, most már egészen belemelegedvén a dologba, ettől a megnyugtató, ettől a kibékítő és fölemelő, új életfelfogástól úgyszólván rajongó boldogsággal (a nélkül, hogy az előző mondatnál még tudná, hogy a következőben mit fog fullenteni az édes kis apróságnak), bátran folytatta susogva:

— Hát tudod, Liczike, volt... volt egyszer egy szép kis fehér kutya. Úgy hívták, hogy Paminó...

Mivelhogy (óh, most már értem, mi az életnek a célja igazában!), mivelhogy az a hivatásuk a nagyoknak, hogy Paminót minden illuziójával együtt híven tovább adják a kicsinyeknek.

JULIS NÉNI ELKÉSETT.

Elbeszélés. — Irta Oláh Gábor.

Délután, háromórás temetésre, a Rákóczi-harang is szólott. Úgy zengett, úgy zokogott, mintha valami kedves halottját vinnék a testhöz köcsin.

Az utcaszepők megálltak az útkeresztezéseken, kivették az örökös pipát szájukból s minden keserűség, vagy gyűlölet nélkül mondogatták egymásnak:

— Valami nagy kutyát temetnek.

A Rákóczi-harang sirt. A decemberi kód úgy szállott le a házakra, mint egy végtelen hamu-

CAILLAUX MINISZTERELNÖK.

AZ ÚJ FRANCZIA KORMÁNY TAGJAI.

színű fátvol. Gyász és szürkesség: ez volt az élet.

Egy városvegi zsákutezából izgalmas sietéssel bukott szinte ki Julis néni. A harangszó verte ki napi foglalkozásából: a favágásból és farakásból. Afféle város szegénye volt, a kinek megvan rá a joga és az oka, hogy a halottas házak előtt megtelepülve: kivarja a maga néhány garasát a grászoló felektől. Vagy ötvenedmagával jöszent ebből él. Mi kell hozzá? Úgyes szimat, jó láb, szomorúság arca és rezgősen hálálkodó koldushang. Julis néni szerette az istenek: mindebből busán juttattak neki. Fialtasága hosszú volt, zivataros volt; a régi keleti papnok átmodernesült szektájának volt kombattans tagja. Mikor végigharcolta változatos csatáját: nyugalomba vonult. Az ősi bünökért templomi koldusképen vezekelt. A sok örömejszaka jóvoltát temetkező napok grászával fátvolozta be. Istenhez tért, elkészült a halálra, hitt a túlvilági életben, vágta és rendbe rakta a fát, szerette a pálinkát, és el tudott siratni minden rendű-rangú halottat négy krajczárért.

Ennyi volt a rendes grász-sallarium.

Temetéseknél mindig a legelső volt. A többi szegények halhatagon elismerték «kapitány-nak». Ha valaki morgott, vagy kegyeletet sértett: Julis asszony itélkezett fölötte. Megváltta hozzá a tapasztalata, megvált a kora is: ötvenhat esztendő.

Most ezen a Rákóczi-harangos délutánon, hogy hognem: elaludt. Az öreg harang morult rá: «Julis asszony, temetünk!»

A derék kapitány, mikor ráeszmélt a harangszóra: elsápadt. Pedig ennek a kébbe játszó vörös arcnak munka volt elsápadni.

— Jehova egy Isten, temetnek? Hiszen én erről nem tudok semmit.

Máskor mindig tudta az utcát, a házat, a halott nevét, korát, halála feltájtát, a kántort, a diákok számát, mindent. Alig hisz a fülének.

És megindul Julis néni, szaporán. Ötvenhat

esztendejéből odahaza hagy tizenkettőt. Nagy, kampós esernyőjét hóna alá csapja, fejét a szügyébe vágja, nekidől a ködös levegőnek és megy, törtötön, lihegőn, a harangszó irányában. Négy szögre vert patkója komoran kopog a sáros utcakövezeten. Kimondhatatlan színű rokolyája csatakot fog a nagy lóholásban. Fekete kendője hátratorlik a tarkójára, ősz haját csak úgy lebegtetni a szél.

Uramisten, merre van az a halott?

A Rákóczi-harang pedig kong-bong, zeng-döng, vádolóan, siratóan. Valami nagy halottat siratón, Julis néni elmaradását vádolón.

Szembejön egy kenyérhordó asszony. Julis néni megállítja:

— Nem tudja, galambom, kit temetnek?

Az asszony egyet lők a hátát törő kenyéren, ránéz Julisra, annyit mond:

— Nem.

— Azt se tudja, hunnan temetnek?

— Azt se.

Julis asszony megy hát tovább. Előre. Rá kell találnia a házra, hiszen van annyi lelke. Négy krajczár nagy pénz, jó pénz ebben a ninesen-világban. Estére: kettőért kenyér, kettőért szalonna. A farakásért csak holnap fizetik, mert ma már nem lesz készen. Teremtő szent Isten, micsoda csúszós út! Mintha ez a bitang sár-csatak is elébe állana, s le akarná rántani a lábáról. Előre, csak azért is.

A Rákóczi nagyon szomorúan szól.

Befordul a kollégium-sorára. A szegleten, az antikvárius boltja előtt, kis diákok ácsorognak, Julis kedves arcot öltve két rájok:

— Lelkem úrfiak, nem tudják, kit temetnek?

— Nem tudjuk mi, néni.

Julis megvakarja a tarkóját:

— Ejnye, ejnye. Vajjon mely tájon vihetik azt a halottat?

— Azt sem tudjuk.

Már itt a nagy templom. Itt dörög feje fölött a roppant harang, a táborszájú sirató. De a templom előtt sem halottas kocsi, se nép. Talán még most indultak el a háztól. De hol van az a ház, merre van az utca? Édes jó Istenem, miért nem gyújtasz hirtelen világot a szegény halottsirató koldusasszony fejében? Négy krajczár forog szóban, keserves és édes-séges négy krajczár!

Odahírog az utcaszepőkhez. Azokat is megkérdezi.

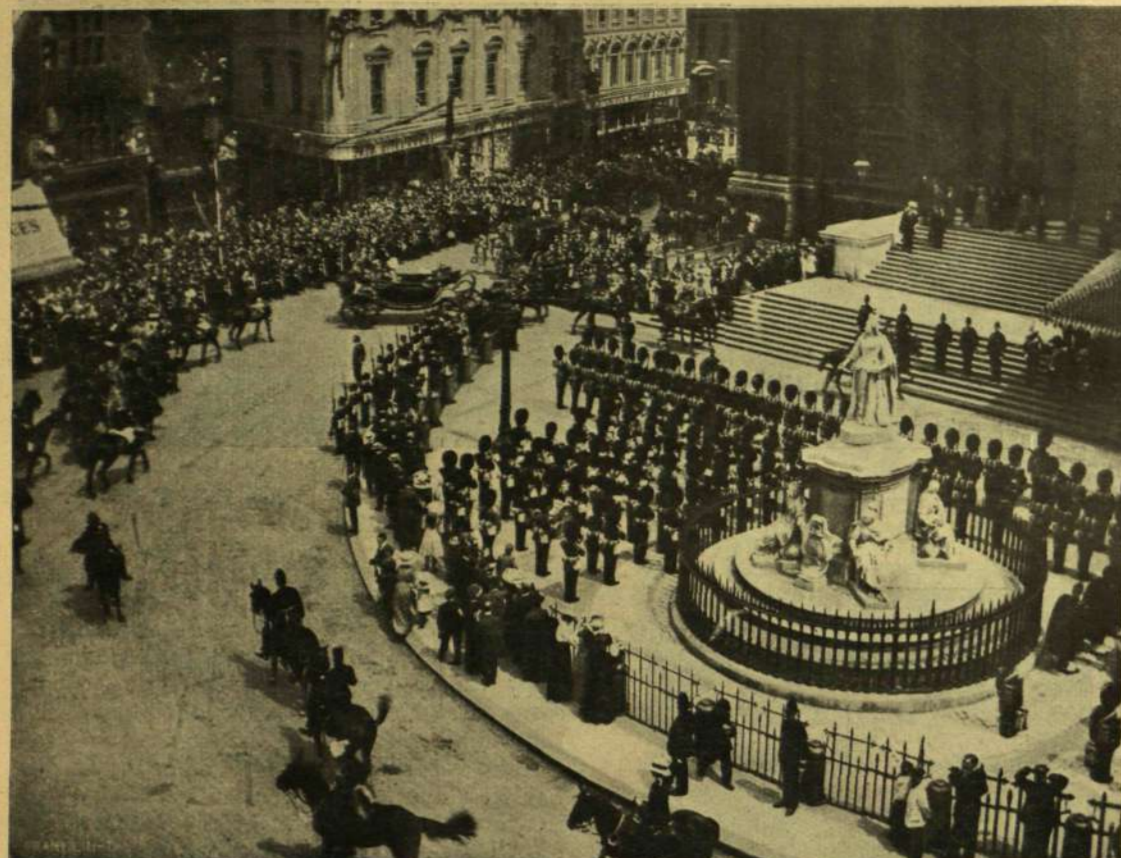
A soványabbik megpihenteti a seprőt:

— Bion nem tudom, ki lehet. De nagy kutya lehet. Három harang szól neki, meg a Rákóczi. Hm. Maga tán rokona?

Ezt már somolyogva ragasztotta hozzá.

Julis asszony nem szólt semmit, rosszul esett neki, a mit hallott, meg jól is. Nagy halott! Hiszen akkor talán nem is négy krajczár forog koczkán, hanem — öt-tíz-husz — vagy, mennyibéli seregek Istene: egy korona! Egy korona! Igen, volt már rá eset, hogy a szegények egy-egy koronát kaptak nagy halott után.

A siratók kapitányának elkezdett a szíve dobogni. Az a kiegészít, elrongyolott, megfásult vén szív, a ki váróterme volt az egész világnak, megfordulhatott benne mindenki, — most úgy vert, úgy dobogott, úgy repesett, mint egy tizenöt éves szűz, aki először indul találkozóra. Egy korona! Egy temetésre!

A KIRÁLY ÉS A KIRÁLYNÉ HÁLAADÓ ISTEN-TISZTELETRE ÉRKEZNEK A Szent Pál-Székesegyházba.

A mennyit máskor tizenkét halott után kapna: most egy kivonulásra hullana ölébe!

Egészen beleszédült ebbe a boldogságba.

Most már dühösen, vadász-szenvedéllyel vágott neki a nagy, elterpedő városnak. Ebben a húszszernyi házrengetegben van valahol egy ház, a hol sárga homokkal van meghintve a járó, a kapun fekete lepel, — a ház előtt hús, harmincz szegény asszony, elesett ember: mind egy koronára vár! Oda kell jutnia, ha eskényos fergeteg hull is ezen a gyalázatos, locsos-pocsos délutánon!

A piacdon czaftat keresztül. Egyszer csak olyan bágyadság vesz erőt rajta, hogy majd ledobban. Elrémül: ha ez a fáradtság ránehezül a vállára, rábéklyózik a lábára, soha el nem ér a reménységek fokához. Egy pillanatnyi töprenkedés után betoppant a szeglet-boltba, a hol italt is mérnek. Alig tudja kilihegni: — Kettőér... tengeri...

Mig a segéd kimérte a parasztpeszgőt, Julis néni halálos izgalommal vadászta ki zsebéből azt a keserves két krajczárt. Négy fillért. Le-csapta a pudlira, az üveget felhajította, egyet kahintott, s olyan gőzerővel dobant ki az utazára, hogy a küszöbön majd hanyatt döntött egy fiatal menyecskét.

— Ni, a részeg... még elgázolja az embert.

Julis néni nem hallott, nem látott. A veszett ital lángra lobbant benne, s örült hajrába lendítette kimerült tagjait. Megolajozták a gépet, most már forogtak a kerekék, mint az ítélet. Az öreg halottgyászoló neki dőlt a ködbe vesző nagy útnak, s vak ösztönére bizva magát, ment, szaladt, lihegett, fűjt, kopogott-csöszögött, előre, mindig csak előre. De azért futtában boldog-boldogtalanra ráherdült: «Kit temetnek? Kit temetnek?» Sokan lekaczagták, sokan összekáromolták, mások rá se hederítettek. A bizonytalanság ingoványos lápjába tévedt Julis néni; minden léppel sülyedett, sülyedett lefelé; hanem azért csak ment, mint a bolond óra, előre.

A harang egy utolsót kondult, elhallgatott. A négy krajczár mártírja összerentent, mintha valaki jól hátha vágta volna. A harang elhallgatott, a menet kiért a temetőbe! Most már hová? Most már merre? kinos-keserves gyászában könny sajtólódott a szeméből. Butának, Isten bolondjának szidta le magát, hogy épen ma kellett elkésznie. Utolsó garasát is az ügynek áldozta, még sincs semmi látatja.

És, szegény, nem szegény, Julis néni ott a nyílt piac során sirt, sirdogált, mintha jövedelmes halottat siratna.

Vagy háromszor megfordult a saját tengelye körül, révedező bárgyúsággal nézett valami

A NÉMET TRÓNÖRÖKÖS SZEMLÉT TART SHORNCLIFFEN A 11-ES ANGOL HUSZÁREZRED FÖLÖTT, MELYNK Ö A TULAJDONOSA.

A LONDONI KORONÁZÁSI ÜNNEPÉLYEK UTÁN. — Underwood és Underwood fényképei.

mentőszál után. De az esze megállt, nem birt újat gondolni.

Ekkor, Kátai Zsóka, testvére a nyomorúságban és halottsiratásban, beléje botlott. Már ugyan messziről integetett neki piszkos zseb-kendőjével, de Julis néni befele nézett, nem látta. Zsóka hát megbakkantotta oldalról a botjával:

— Bakk! Bikmakk! Mit ácsorog itt Julis néni?

Julis felrettent elalélásából és úgy nézett vigyorgó társára, mintha az a másvilág követe volna. Nem birt szóhoz jutni, csak tádogott.

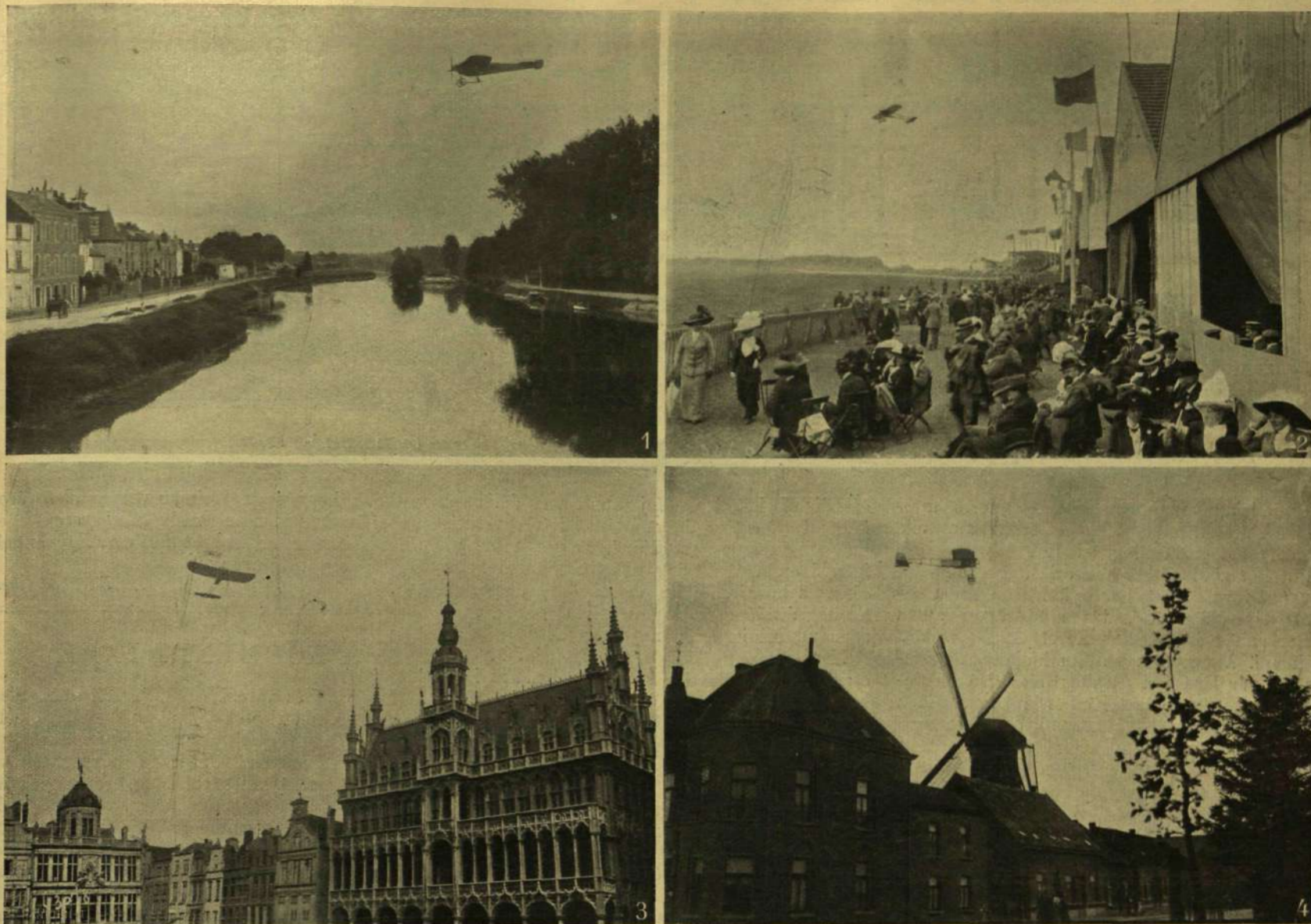
— Hej, hej, Julis néni! Hogy a kis kutyába maradhatott épen ma el erről a mágnás-temetésről? Olyan nagy fehér pénz ütötte volna a markát, mint a miénket. Ni!

Azzal kigöngyölte szennyes vörös kendője csücskéből a sirató-pénzt; s diadalmasan odartartotta néma sorsosa orra alá.

Egy ezüst korona volt.

Julis néni először elsápadt, aztán elbiborodott, aztán violaszinben kezdett játszani az arca. Az a tenger keserűség és magautálás, a mi céltalan versenyútja közben elborította lelkét: most megháromszorozódott, vaspántokkal szorította össze a szívét; az el nem sirhatott könnyeket fölverte beroskadt szeméinek szürke tavába; a száradófélben levő tavak megteltek vízzel és kiöntöttek. Kibuggyant a fájdalom esője Julis néni szeméből, görcsös rázkódással sirt, sirt, zokogott.

Kátai Zsóka jó szívét megütötte a szánalom.

1. Weymann Nieuport-monoplánon Reimsből—Liège felé. — 2. Védrires Morane-monoplánon megérkezik a liègei aerodromba. — 3. Beaumont Blériot-monoplánon a bruxellesi városháztér felett. — 4. Védrires Utrecht-ből Bruxelles felé röpl.

KÉPEK A NYUGAT-EURÓPAI KÖRREPÜLÉSRŐL. (PARIS—LIÈGE—UTRECHT—BRUXELLES—ROUBAIS—CALAIS—DOWER—LONDON—DOWER—CALAIS—PARIS.)

Elrejtette a hatalmas összeget és vigasztalásra fogta a dolgot:

— Na, na, nénémaszony. Ugyan már na! Hiszen nem a világ. Lesz még szőlő, lágy kenyér. Igaz, hogy a felekezettünk koronája hiányzott, mindenki észrevette; de hát nem utolsó nagy halottunk volt ez a mai, csak lesz hozzánk olyan jó az a kegyelmes Úristen. Na. Sohse sirjon kend; tudom, zokon esik, de nem halunk bele.

Julis néni csak csóválta a fejét, csak ingatta, csak rengette a fejét; a kezével meg olyan lemondó csapásokat csapott, mintha már mindennek vége volna.

— Jaj, jaj, jaj, mindenható egy Isten, hogy lehettem én ma olyan nyomorult, olyan föld-neheze — butája! Egyszer sütné ránk a nap, nekem akkor is szembehunyódit kell játszanom. Oh, ti vén gyalázatos szemek! Ti rossz házórzó kutyák: fülek! Nem birtatok szólni, mikor eljött az idő? Nem kár volna porba taposni benneteket! Egy korona! Egy ezüst korona! Tizenkét járat egyszerre! Két heti keresményem oda, oda, oda!

És elkezdte öklözni vén bolond fejét, szemét, fülét, hogy nem tudtak vigyázni, mikor a vigyázás órája eljött vala.

Kátai Zsóka sokallotta a dolgot. Nyílt utcán voltak, emberek jöttek-mentek, bámultak rájuk. Megfogta a Julis asszony kezét és gyöngyöden hüzni kezdte magával.

— Jöjjön kend, ne álljunk itt esudabálványt ezeknek a szájtátú népeknek.

Julis megbicsakolta magát. Nem állt kötélnek. Felütötte lekökkadt fejét, mosolyogni próbált:

— Hehehe... Bolondság. Nagyon gyenge szívem van. Hát, Zsóka, csakugyan? Mind egy-egy koronát! Mind?

— Harminczegeten voltunk. Mind.

Julis néni megint elajdult, mintha kést ütöttek volna a szívébe.

— Oh, csak én nem voltam ott! Egy ezüst

korona! Egy drága ezüst koronát ejtettem a kútba.

Hirtelen valami veszedelmes láng lobbant fel szürke szemében.

— Mutasd azt a koronát, te! Hátha nem is igazi korona?

Kátai Zsóka sértődötten nyult a gelebébe: — Már hogya volna!

Óvatosan kivette és hüvelyk meg mutató ujjá közé fogta, úgy mutatta, úgy nézte maga is.

— Hadd lám!

Julis néni egészen közel hajolt a fehér fényes pénzhez, hogy jól lássa. Csakugyan egy korona volt, 1900-as.

Ekkor, mint a villám, csak fölillant a pénz a levegőbe, nagy ívben elrepült a kocsiút szélére, ott élén gördülve épen egy kanálisrostély irányában karikázott. Megállt. Zsóka még annyit se birt mondani: Vaskalap — már Julis macskaugrással megsepsie a kiütött pénzmagot és se szó, se tartomány: belevágta, beletaposta a kanálisba. A szép ezüst korona elmerült.

Kátai Zsókanak csak most kondult meg az ütője. Irgalmatlan haraggal és sivalkodással veselkedett neki «kapitányá»-nak. Egyenesen a szemét akarta kikaparni.

— Rabló! Tolvaj! Tolvaj! — kiabálta eszeveszetten.

— Ha én nem: te sem! — lihegte Julis néni.

Ölre-birokra kaptak, egymás kontyából tépett zászlót bomlasztottak; mig egy udvarias rendőr be nem kíserte mind a kettőjüket a kapitányságra.

KÉPEK A GOETHE-VÁROSBÓL.

Weimar, június. A ki egyszer mélyebb pillantást vetett Goethe költészetébe, bizonyára vágyat érez, hogy meglátogassa azt a várost, a hol a nagy mester több, mint ötven évig lakott. Goethe-életrajzon dolgozva többször vezetett utam ebbe a

városba; de munkám befejezése után is többször visszavonzott ez a különös hely, melynek most már úgy ismerem minden zegézugát, hogy Kolozsvárt sem tudok jobban eligazodni; a hol pedig életem nagy részét töltöttem.

A mi közönségünk eleget foglalkozik Goethével, nem lesz tehát érdektelen, ha néhány képpel bemutatom azt a várost, mely a nagy költőt egész életére odakötötte. Igaz ugyan, hogy csaknem egy évszáz választ el attól az időtől, mikor Goethe a nagyhercegi sírbolt csendes lakója lett; de a város nem sokat változott azóta. Kissé megnőtt, megszépült; de még ma is megtaláljuk benne a régi Weimart, ha azótar köröskörül megnőtt is. A régi városban csak egyes épületek újultak meg; de a terek, utcák megmaradtak eredeti formájukban. Szabályos tere, utazája ma sincs a régi városnak. A világ nem lehet eléggé hálás, hogy a nevezetes épületeket érintetlenül meghagyták. A kastély, a könyvtár, Amália hercegnő háza, a költők lakásai mind megvanak. Ez épületek belső berendezését és butorzatát is híven megtartották. Bejárva e helyeket, az ember azt hiszi, hogy a régi Weimarban jár s szinte azt képzeli, hogy életben látta azokat a kiváló embereket, kik egykor ott laktak.

Fokozódik ez a hatás, ha a környéket tekintjük, hol minden a régi nagyokra emlékeztet. A város mellett óriási park van, mely egyike a legszebbeknek Európában. Ez a park különös varázst gyakorol az emberre. Miért? Mert minden pontjához valamely emlék fűződik. Aztán semmi unalmas, semmi fárasztó nincs benne. Hegy és völgy, lankás és síkság váltakozik benne. Ha főtűjén, a Belvedere-sétányon megyünk végig, egy órai gyaloglás után a Belvedere-kastélyt érjük el gyönyörű parkjával, hol még ma is megvan az úgynevezett «Naturtheater», melynek kullisszái, diszletei nyírott zöld bokrok. Goethe idejében játszottak is benne. Ha letérünk a főszékhelyről

GOETHE DOLGOZÓ-SZOBÁJA.

GOETHE HÁLÓ-SZOBÁJA.

és mellékutakon bolyongunk, egyszerre megszabadunk utunk, sziklaparkányra érünk, alattunk, a mélyben ott csillog az Ilm folyó vize, a mint hol zöld rétek, hol óriási fák közt kanyarog tova. Most lemegyünk a sziklába vágott lépcsőn. A szikla aljában ott áll a «Borkenhäuschen», hol Károly Agost szokott pihenni. Átmenyünk az Ilm hidján s alig teszünk pár lépést, a pázsitos rét tulsó oldaláról Goethe kerti háza int felénk a szeliden emelkedő domb lábánál. És milyen szeszélyes, igazán szép utak kigyóznak hol az Ilm mellett, hol a hegyoldalon, gyönyörű kilátásokkal, pihenőkkel. Minden úthoz emlék fűződik. Itt Goethe szokott sétálni, ez a Schiller-út, ez a filozófusok útja. Vagy menjünk keresztül a «Weibicht» nevű erdőn; egy rövid órányi séta után ismét élénk kanyarog az Ilm csillogó vize, a sűrű fák közül kis kastély fedele látszik ki. Itt pihent és szórakozott Goethe az udvarral, néha pedig műkedvelői előadás verte fel az este csendjét.

Ha végigjárjuk e helyeket, nem csodálkozunk, ha Goethe ezen szavakkal biztatja Eckermannnt a Weimarban való letelepedésre: «Hol talál kis helyen oly sok jót. Én már ötven éve lakom itt és hol nem jártam azóta! De mindig szívesen tértem vissza Weimarba.» Vajjon hány író lakott volna ott több, mint félszáz évig. Még jelentéktelen író sem tette volna, hozzá hasonló épen nem. Minden író, hire növekedtével, nagy városba igyekszik, hogy minél inkább érvényesüljön. Goethe nem akart érvényesülni; nem akart dícsérő kórust szervezni magának egy nagy város zajos társaságában.

Csudálatos, hogy mégis Goethe az az író, a kit a nagyigényű arisztokrata-író mintaképének tekintenek. Nézzük csak meg lakását s azonnal rájövünk, hogy nagy tévedésben vagyunk. Goethe háza arról győz meg, hogy nem voltak nagyok az igényei s hogy meglehetősen egyszerűen élt. A ház sem sokat változott a költő halála óta. A legtöbb terem, bár múzeumi czélokra is be van rendezve, nagyrésztben megtartotta régi formáját. Butorzata, berendezése ugyanaz. Goethe ebédlője, fogadó szobája a régi zongorával s a kis szoba, mely a kert felé vezet s már Goethe idejében szoborokkal volt tele, ma sem változott sokat. A falakon a sokat emlegetett képek, metszetek és emlékek. Ha végig járjuk a szobákat, kérdőleg nézünk szét, hogy hát hol is dolgozott és hol lakott a költő. Mert a szép, nagy, tágas termekben sehol e szobáknak semmi nyoma. Csak később jövünk rá. A tágas, világos szobák után levezetnek egy eldugott szobába, melynek ablakai a kertre nyílnak. Gyér világosság szűrődik át a kis ablakokon. Középen egy nagy faasztal, rajta könyöklő támla. Ott ült Goethe. Az asztal másik felén ült titkárja, kinek diktálni szokott. Az íróasztalon minden úgy van, a mint Goethe halála után maradt. Még az íróttal sem hiányoznak a majdnem évszázad óta beszáradt tintatartó. A falak körül egyszerű deszkapolcok mindenféle könyvekkel. A dolgozó-szobának van egy négy láb hosszú és három láb széles benyílása. Ágy van benne, mellette karosszék, melyben Goethe meghalt. Ime, a nagy költő dolgozó- és háló-

szobája. Lehetetlen elfojtanunk a csodálkozás hangját ez egyszerűség láttára. Egy egyetemi hallgató hónapos szobája ilyen ma, a kisebb igényű emberé. Itt írta Goethe munkái nagy részét s hozzátehetjük, itt lakott és dolgozott a világ általános felfogása szerint gögös, elbizakodott miniszter, a nagy Goethe.

Menjünk a parkba és az Ilm hidján túl csengessük be Goethe kerti házába. Ezt is a herceg ajándékozta neki, de jóval előbb. Ma egy erdőkerülőt megillető lakás ez; Goethe hat évig lakott benne télen-nyáron. Belseje még egyszerűbb, mint az előbb leirt szobaké. Itt fogadta Goethe, az 1200 tallérral kinevezett titkos tanácsos a herceget és hercegnőt, kik gyakran jöttek hozzá és meglepődtek a hirtelen összeállított két fogásos ebéddel, melyre a költő otmarasztotta őket. Később itt fogadta nyáron a híres külföldi vendégeket, kik őt látni akarták. A ház fekvése, igaz, nagyon szép. Mögötte a hegyoldalon kert, serpentin utakkal, gyümölcsfákkal, zöldség- és virággyakkal. A ház előtt pázsitos rét, melyen az Ilm kanyarog, háttérben a park fái sötétlenek. Olyan poétikus, igazó kép ez, hogy nem csodálkozunk, ha közönyössé tette Goethe a külsőségek iránt s hogy azt tekintette legfőbb fényűzésnek, a mit a természet nyújtott.

Weimar Goethe városa. Így ismeri a világ s akárhány nevezetes ember élt is ott, mégis csak Goethe tette híressé. Az ő nagysága avatta nevezetes várossá ezt a kis német metropolist. Talán téves is, ha azt mondjuk, hogy német. Mert kevés város van, a melyre úgy el lehetne mondani, mint erre, hogy az egész világé. Mindazoké, kik irodalmi és művészeti inspirációt akarnak meríteni. Mert a régi nagyok elhaltak ugyan; de a szellem, melyet Goethe honosított meg, tovább él. Ez irodalmi és művészi szellemnek nincsen ékebb bizonyítéka,

mint az, hogy épen Weimar volt az első város az egész kontinensen, mely *Shaksperének* és *Liszt Ferencnek* szobrot állított. Egy angolnak és egy magyarnak!

Barabás Abel.

A KÖRMENDI PARK.

A csinos és városias jellegű Kőrmend piacával szemben, örökzöld fenyők között emelkedik a Batthyány-Strattmann hercegi kastély. E régi és művészi kincsekkel bőves kastélyt hatalmas park veszi körül. Magyarország egyik legszebb és legerdekesebb parkja ez, melynek százados fáihoz, mohlepte köveihez ezernyi történelmi emlék s egy nagy család legnagyobbjainak múltja fűződik. Zöldbe borult, virágokkal behintett folt ez Magyarország multjából! Akár a roppant fákat járja meg az ember a szemével, akár a porladozó emlékeket szemlélgesse, ezernyi gondolat támad a lelkében. S ha egy kissé vándorlott ez ország multjában, akaratlanul is megújulnak előtte a mult emlékei, föltámadnak az ősök s meglevenednek rég elfeledett küzdelmeik. Az ember szinte szemmel látja a török idők szárguldo csapatait, a vitézi próbákat, a mik egykoron a park helyén tették elevenne az életet. Nyomon követik ezeket a kurucz-világ nagy tragédiái. Letűnt remény s vesztett nagyság fájdalma járt ezek nyomán s virág helyett bánatot termelt a körmen di vár körül is. De borura derű következett. Mária Terézia uralkodásának fényes napjai Kőrmendre is nagy világosságot vetettek. Itt élt, itt járt Magyarország utolsó, de legnépszerűbb nemzeti nádora: Batthyány Lajos. A park több százados fái között bizonyára akad olyan, a melyik gyakran látta őt, midőn, kegyvesztetten, bánatnak eresztvén magát, bú-

GOETHE HÁZA.

A WEIMÁRI GOETHE-HÁZBÓL.

san sétálgatott itten, míg a bánat élte gyökereit meg nem őrlötte. (1765.) Itt a körmen di park fái alatt növekedett Batthyány József a bíboros érsek, a nagy emberbarát s a még nagyobb jótévő, kinek nagy alapítványából ma is sok Ifjú nevededik. Itt élt Batthyány Károly a hős tábornagy (II. József nevelője), a kit az uralkodó nagy érdemei fejében bírodalmi herceggé tett. Itt a körmen di várkastélyban tartózkodott a legszivesebben Batthyány Ádám tábornagy is, a ki a földi dícsőség mezőjén ugyancsak mély barázdát vágott magának. Nemzeti történetünk e nagy alakjainak élete és tettei nagy teret foglalnak el multunk évkönyveiben. Annál különösebb, hogy itt Kőrmenden, alig emlékeztek rájuk valami. Ha a park közepén emelkedő, hatvanöt lábnyi magas obeliszk meg nem őrizte volna a neveiket, bizony azt sem tudnók, hogy ők ültették, ők

egyesítése. Azaz egy része nyílegyenes kilátóval és utával geometriai park, a másik része pedig angol park. A geometriai rész nyírott gesztenyefáival nagyon hasonlít a schönbrunni park alsó részéhez. Még a zöld élőfalak előtt fölállított mithologiai márványszobrok sem hiányoznak. A körmen di parknak azonban nem ez adja meg a jelentőségét és a szépségét. Maga a buja növényzet az, a mi e parkot széppé és nevezetessé teszi. Az ember hiába keres a schönbrunni vagy a versaillesi parkban olyan fákat, miket itt seregével találhat! Hatalmas, százados tölgyek égbe nyúló koronával, remek fenyők, miknek csúcsát alig éri el a szem, aztán óriási szil- és bükkfák egymást váltják föl. A legritkább fajok és a közönséges erdei fák egyaránt fölálthatók itt. Még Himalája-vidéki fenyő is akad, a mely már teljesen meghonosodott s kutyába sem

dulnak, a magnolia fák már virágpompában diszelegnek. A körmen di hatalmas magnoliák ilyenkor leirhatatlanul szépek. Száz és száz-ezer nagy virág borítja s a hulló szirmok a földet is megszinesítik. A legutóbbi választások alkalmával gróf Tisza István épp a magnoliák virágzásakor fordult meg Kőrmenden, s ugyancsak megcsodálta a pompás fákat.

A ritka fákon és a virágokon kívül a körmen di parknak még más kincse is van. Kora hajnaltól kezdve madárdaltól visszhangzik az egész park. Ezer és ezer dalos madárnak a boldog otthona ez a park, a hol félelmes ellenségeik helyett lelkes védőket, bő táplálékot s puha fészket talál. A park fáihoz törzsén mindenütt ott látjuk a mesterséges fészkekodukat, a sűrű cserjék között a mesterséges fészkekformákat s a fészkekrahöz szükséges anyagot. A kis madárkák csak el kell foglalniok a

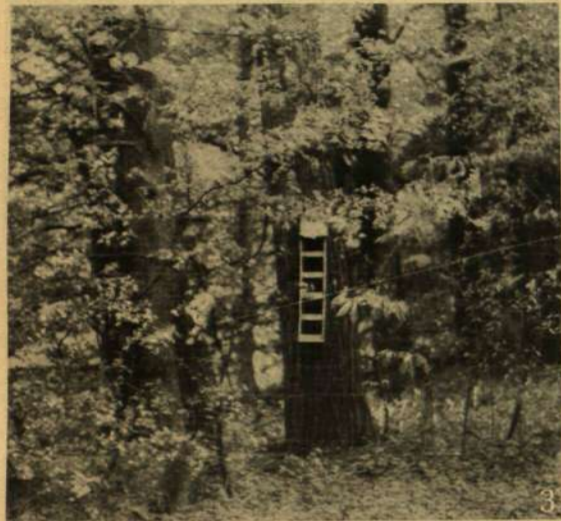
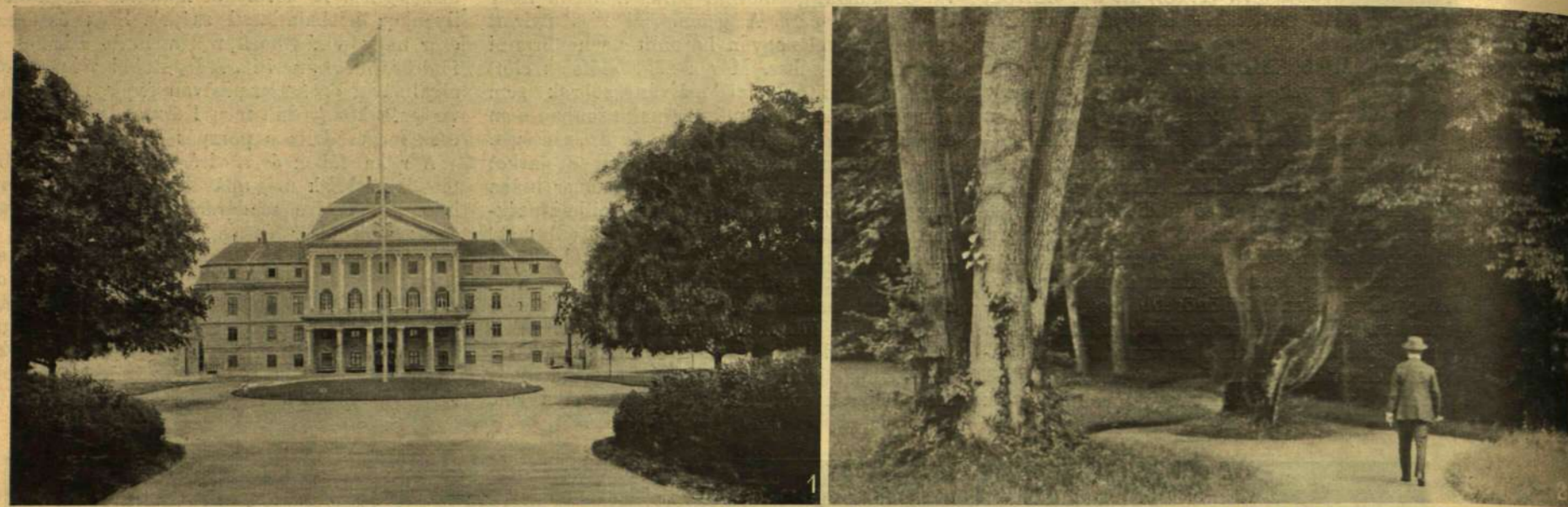
BÚJÓSDI. — Nagy Vilmos rajna.

gondozták egykoron ezt a gyönyörű parkot. Hiába! üres álom az emberi dícsőség! Elmúlik minden. Megeszi az idő a legszilárdabb kömleket, elporlasztja a leghatalmasabb fát is. S az ilyen több százados parkban és várkastélyban érzi az ember legjobban a mulandóság nyomasztó hatását. S minél élénkebben maga elé tudja valaki képzelni a letűnt idők mozgalmas képét, a nagy események emlékét, annál jobban nyomja a lelkét az elmulás fátsító tudata. Innét van, hogy a gondolkodó lélekre a legszebb és a legrégebb történelmi kastély és park is az őszi hervadás és elmulás nyomasztó benyomásával hat.

A kilencvenöt holdas körmen di park a várkastély mögött terül el. Egyik oldalát a szeszélyes és veszedelmes Rába öntözgeti, a másikat kalászos földek és virágos mezők szegik. A kacskaringós Rába partját itt rekettyések, amott százados fenyők és szilfák borítják. Alóluk pompás kilátás nyílik a tulsó part völgyes folyásaira, kőkényezőire, kákás ereire. Maga a park a francia és az angol kertépítés

veszi a nagy hideget. A gyönyörű olasz platanok sem hiányoznak. Ezek között van egy olyan is, a minek párját tán az egész Európában sem találjuk! Ennek a fának a csodájára még a bécsi udvar tagjai is lelerálandulnak Kőrmendre. Valamikor a boldog emlékü József főherceg is megnézte a körmen di parkot, megcsodálta a szép fákat. Azonban úgy vállhegyről mégis megjegyezte, hogy olyan platanok még sincsenek itt, mint a Margit-szigeten! Erre megmutatták neki a körmen di nagy platan, s József főherceg hűledeve mondá, hogy ez alatt a Margit-sziget legnagyobb platanja is elülhet! Fölötte érdekesek a körmen di park magnolia-fái. Ismeretes dolog, hogy e gyönyörű virágú fák nálunk csak mint esenevész cserjék tenyésznek, s télen át szalmával kell őket bekötni, mert a hideget ki nem bírják. A körmen di százados magnolia-fák ellenben már teljesen meghonosodtak s a legnagyobb hideget is jászva tűrik. Vannak közöttük fehér és lila virágú magnoliák. A mikor a hideg megrege tér s a rügyek fakadásnak in-

számukra készített fészkeket; csak föl kell használniok az odahelyezett anyagot s készen van boldog családi otthonuk. Ellenségtől nem kell tartaniok; a park végén kifeszített maeska- és menyétbörök mutatják, mint bálnak el itt azokkal, a kik háborgatni merik őket! A mesterséges fészkekodukról naplót vezetnek. Pontosan följegyzik ide, hányan fészkeltek, mennyi fiókocska kelt ki, stb. A körmen di park az első Európában, a hol a fészkekodukon kívül drótból font fészkekformákat is alkalmaznak. Ezeket a fák és cserjék ágaira erősítik, a fészkek kidolgozásához szükséges szőrt, tollat és mohát mellé helyezik s ily módon a madárkák munkáját végtelenül megkönnyítik. Melegen ajánljuk ezt az ügyes találmányt Herman Ottó bátyánk figyelmébe. A körmen di parkban fényes sikerrel bevált. Feltalálója és alkalmazója Sipos Antal uram, a körmen di hercegi javak felügyelője s a körmen di madarak fő patrónusa! Neki köszönhető az a csicsergő, trilláló madársereg, mely jó kedvével és hangos szavával az egész parkot eltölti.

1. A kőrmendi várkastély. — 2. Parkrészlet. — 3. Madárretető a parkban. — 4. Virágzó magnoliák. — 5. A nagyplatán (115 láb magas, törzsének átmérője több mint hat láb.)

A KŐRMENDI PARKBÓL. — Heilman, Jakoby és Pálly Jenő félvételei.

Mondanunk sem kell, hogy Kőrmenden az énekes madarakat élelemmel is ellátják. A mint az idő telire fordul, s a hó elborítja a földet, a parkban és az erdőben megtöltik a madárretető automatákat, kiakasztják a fagygyúba öntött zsíros magvakat, melyek nemcsak táplálékot de meleget is adnak. Aztán fűtyölhet az éjszakai szél kedvére, a kis madárkák bizony föl sem veszik.

Ennek a nemes, okos és követésre méltó madárvédelemnek Kőrmend egész vidéke megéri a hasznát s élvezzi az eredményét. Az ember csodálva látja, mennyire szelidek itt a madarak, mennyire hozzászoktak az emberhez. Mintha csak éreznék, hogy szövetségeseikkel s nem ellenségeikkel van dolguk. A kőrmendi parkban még a különben vad fácskák is úgy sétálgatnak, mintha ők volnának ott az urak. A közeledő embert föl sem veszik, legfeljebb rikkantanak egyet jókedvükben. A park taván a vadkacsák közömbösen nézik az arra járókat, s annyira nem félnek az embertől, hogy az út szélére rakják a fészküket.

Meddig marad a kőrmendi park a madarak e boldog otthona, meddig lesz a neve «csengő erdő», ki tudná megmondani? Jöhetnek új tulajdonosok, a kik nem sokat törődnek a

békesség és a szeretet fészkeivel, nem sok kiemlélet tanúsítanak a százados, korhadó fák iránt, s irtják azt, a mit most féltéssel gondálják ápolgatni. Azonban a még a mostani jószágos herceg, a természet e hű barátja él, veszedelmétől nem kell tartaniok sem a madaraknak sem a vén fáknak!

A kőrmendi parknak és a várkastélynak az eddig elmondottakon kívül még más kincsei is akadnak. Ezek között nem az utolsó az a fényes mult, a történelmi eseményeknek az a hosszú sorozata, mely e helyhez fűződik. A kőrmendi várkastélyt és a körülötte fekvő szép erdőt már az Árpád-korabeli okleveleink is sűrűn emlegetik. Akkoriban a királyi ház tulajdona volt. Valamivel később, mint a magyar királyné birtoka szerepel. Mint királyi birtok, Kőrmend igen korán városi jogokat nyert (1244.) s gyors fejlődésnek indult. Azonban a tizennegyedik század végén már idegen kézre került. A király ugyanis 1394-ben Szécsy Péternek és feleségének engedte át más birtokok fejében. Ez időtől kezdve Kőrmend gyakran cseréli a tulajdonosait. Hosszabb-rövidebb ideig bírta a Szécsényi, a Herczeg, a Perényi, a Nádasdy-Darabos család. Mátyás király 1462-ben a kőrmendi javakat Monyorókeréki

Ellerbach Bertholdnak adományozza, a ki Kőrmenden kívül a vörösvári és a mogorókeréki uradalmakat is bírta. Az Ellerbach család 1499-ben halt ki. Utolsó tagja: János a kőrmendi uradalmat örök áron eladta Erdődy Tamásnak s Bálint, Péter, Pál és János nevű rokonainak. Az 1531. évben Thallóczy Bánffy Boldizsár szerzi meg Kőrmendet. Az ő halála után az özvegye Kerecsényi Katalinnak adta el 8000 forint. Az 1548. évtől fogva Tornóczy András naszádos főkapitány és felesége Kerecsényi Judit bírják Kőrmendet, de csak 1565-ig, a mikor is Erdődy Péter vásárolja meg 13,000 forint. Az Erdődyek négy évtizeden át voltak Kőrmend urai. Az 1596. évben aztán 21,000 forint eladták az uradalmat Kaszaházi Joó Jánosnak. Ez a Joó János — a mint tudjuk — csunya szerepet játszott az Illésházy-féle hűtlenségi pörben s bár mint földadó szerepelt, azért őt magát is tömlőzre vetették. Később — úgy a hogy — sikerült az ártatlanságát bizonyítani s szabadon bocsátották őt. A szabadságának az ára azonban a kőrmendi uradalom volt. Erről ugyanis le kellett mondania a kincstár számára. A kincstár új gazdát keresvén az uradalom számára, újra üttette azt. Ez alkalommal (1605.) terjedelmes

1. Magnolia fák virágpompában. — 2. Rába-parti részlet. — 3. Részlet a várkertből. — 4. Fasor a parkban.

A KŐRMENDI PARKBÓL. — Heilman, Jakoby és Pálly Jenő félvételei.

összeírást készítettek a kőrmendi uradalomról, melyhez akkor a következő községek tartoztak: Hidas- és Egyházás-Hollós, Molna-Szecsőd, Horvát-Nádaj, Haraszt, Berkifalu (Berekfalva). Az összeírás szerint Kőrmenden akkor 131 jobbágyülés (3329 hold) volt. A kőrmendi várkastélyt pompás szállígot és bárdos erdő környezte. Az eladásra bocsátott uradalmat Batthyány Ferenc, az ország hadnagya vette meg 45,000 forint. Rudolf király 1606 július 6-án állította ki számára az adománylevelet. Ez időtől kezdve a mai napig a Batthyány-család kezén van a kőrmendi uradalom. Az 1765-évi birodalmi hercegi rangra emeltetvén a Batthyány-család főága, ezen ág utódai öröklék a kőrmendi uradalmat, mely több más birtokkal együtt az úgynevezett hercegi hitbizományt alkotja.

A kőrmendi uradalom s maga Kőrmend a török időkben és a későbbi harcokban ugyan csak áldotta a Batthyányak hatalmas kezét, mely ezer és ezer veszélytől megóvta s tömérdek jóban részesítette őket. Csak például említjük, hogy Batthyány Ádám generális 1650-ben a kőrmendieket a jobbágyiságból kiemelte, minden jobbágytelhertől fölmentette s egyedül a haza védelmét tette kötelességükké. A jó kör-

medieknek azonban nem volt inyükre a polgári állapot, s ők maguk követelték az uraktól, hogy helyezze őket vissza a jobbágyiságba! Ha a jobbágyi állapot csakugyan olyan rettenetes lett volna, a minőnek manapság a magyarság ellenségei hirdetik, képzelhető-e, hogy a kőrmendiek erővel, újra a jobbágyi helyzetbe kívánczoltak?

A Batthyányak humanizmusát s jóindulatát a kőrmendi uradalom népe később is folyton érezte. A hercegi családban ez hagyományos örökség volt, mely fiúról fiúra szállt. Ez a hagyományos emberszeretet, jóindulat s minden nemesre való érzés hatja át a kőrmendi uradalom jelenlegi tulajdonosát Batthyány-Strattmann Ödön herceget is. Ez az ősz főúr, — végső tagja a kihalófélben levő hercegi ágak — a nagyműveltségű s közkezdelt-ségű hercegnével együtt az utóbbi években már állandó lakója Kőrmendnek. Szerencséje ez a szegényeknek, és a segítségre szorulóknak; mert a hercegi pár támogatás nélkül egyetlen lelket sem bocsát el. E nemes eljárásuk értékét csak növeli az a körülmény, hogy mindezt a nyilvánosság kizárásával teszik! Ha a városkában akár közművelődési, akár emberbaráti terv merül föl, a hercegi pár semmi tehertől

meg nem vonja magát. Csak például említjük, hogy a herceg a gyönyörű park egy hatalmas részét kihaló s nyilvános sétátér céljára a város közönségének rendelkezésére bocsátotta. Bizony sok nagy város irigyelné az ily, százados sétahelyet Kőrmendről. A sportegyesületnek is, mely Kőrmend egész intelligenciáját egyesíti magában, a Rába partján a parkból pompás darabot engedett át. Az efféléért hálás is Kőrmend értelmisége, mert jól tudja, mit jelent az ilyen park egy fátnak, szabad terekben szűkös helyen.

Takáts Sándor.

A SZATMÁRI BÉKE.

A szatmári béke tárgyalása alkalmával Szatmáron erdélyi Szaniszló Zsigmond jelen volt s arról naplót írt. Ezt a nemzeti nagy történelmi írók mind fölhasználták. Mi abból a következő szavakat idézzük:

«Április 27-én (1711) gyűltek be a statusok, magyarországiak és erdélyi exulansok Szatmárt, az templumban, az, ki azelőtt prófunt-ház volt, most pedig az reformátusok járnak belé.»

A SZATMARI BÉKEKÖTÉS EMLÉKTÁBLÁJA.

Ez a prófútház vagy templom Szatmár városában semmi esetre sem feküdt, mivel, mikor a kurucok a szatmári várat ostrom alatt tartották, gróf Löwenburg várkapitány megtudva azt, hogy a németiek Rákóczihoz meghódoltak, 1703. évi augusztus 16-ikán éjféltkor Németit bosszúból égő kanócokkal felgyújtotta s elhamvasztotta.

«Ekkor Rákóczi Vetéshez mozdult táborával; de sept. 5. visszatért... s hogy a várhoz könnyebben eljuthasson, sept. 28. Szatmárt felgyújtotta s az utolsó tyukólig leégett! — lakosait kifosztotta, fegyverforgatóit besorozta; a többi szétkergette, kik a szőlőhegyre menekültek s 1705-ig ott nyomorogtak.» (Sarkadi Nagy Mihály s Bartók Gábor Szatmár-Németi sz. kir. város egyházi és polgári története, 260. lap.)

Még jobban meghatározza e prófútháznak fekvését ugyanezen munka a 129. lapon.

«A szatmári lakosok 1705. nyár elején a hegyről haza költözködve, arra kérték Rákóczit, engedné át nekik templomul a várbeli üres élezházat. Kérelmükre Hadadról előbb tagadó választ küldött, utóbb megengedte, hogy 1707. az isteni tisztelet itt tartassék; e mellett a lakosok torony és templom építésben foglalkoztak. Meg is építették a magas tornyot kitűnő nagyságú fából 1711. s a patiosos oldalzatu templomot 1712.»

A prófútháznak, mely 1200—1600 főnyi várórság élését, utóbb a szatmári népes ref. egyházközséget, majd a békekötő országgyűlést volt képes befogadni, nem lehetett kis mérettel bírnia s most, kétszáz év után is, föl kellett Ferencz János, Szatmár-Németi sz. kir. városi ellenőrnek s régi lapszerkesztőnek találnia legalább elporladt maradványait.

Báró Vécsey László úrnak engedélyéből, kinek mai telkén a régi vár főrése feküdt, fogott az ásathoz, melyet két év alatt hajtott végre. Összesen hét kutatási árkot ásott, melyek az egész területet földterítették s melyekkel az anyaföld elérésig, vagyis két és három méter mélyig ment le.

Végre 1909-ben föltűntek a békekötés helyéül szolgáló prófútház kőfalazatának maradványai, két és fél méter mélyben, a százados idő vasfogától a föld méhében elmállva, elégett gerendák és tetőtörmelekek szene által borítva.

Ezeket a porladó s megszenesedett rommaradványokat a törvényhatóság fejének, dr. Vajay Károly kir. tanácsos, polgármesternek Ferencz János föltaláló bemutatva, aztán százados nyugalmuknak visszaadta.

Papp Aurél kir. kath. főgimnáziumi tanár pompás terve szerint az emléktábla föliratának szövege fölött az eskü- és fegyverletételt a magával ragadó, illusztris, álló kurucz félalak szimbolizálja, a ki lobogóját gyászosan lehajtja s kardját bánatosan leteszi; a homorú úrban e nemes félalak arckifejezése a történelmi ese-

mény gyászát, a nemzet elkeseredését és elcsüggedését adja vissza. A háttérben a szatmári várnak a történelmi eseményben szereplő része látszik; mögötte a fölkelő nap, jelképezve a békekötés utáni újjáébredést és a jobb jövő hajnalát.

Az emléktábla jeles szövegét Ferencz János s vele dr. Fechtel János és Bagossy Bertalan kir. kath. főgimnáziumi tanárok állapították meg.

Az emléktábla 169—106 cm. Diszes alakban elkészítette Szatmár sz. kir. város törvényhatósága s fölkérése folytán 1911. évi július 2-ikán a Vécsey-házban ezrek előtt fölállította a Kölcsey-Kör.

REZÁNOV.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irita Atherton Gertrude. Angolból fordította Esty Jánosné.

Rezanov még sohasem kapott bölcsőbb tanácsot és menten meg is fogadta. Most, midőn megdöngölte, hogy azt egy tizenhat éves leánynak köszönheti, egyrészt bámulta a gyermek korán érett intelligenciáját, másrészt attól tartott, nem nagyon fiatal-e a leány egy ilyen fontos titok megőrzésére. Még azonban más egyéb is bántotta.

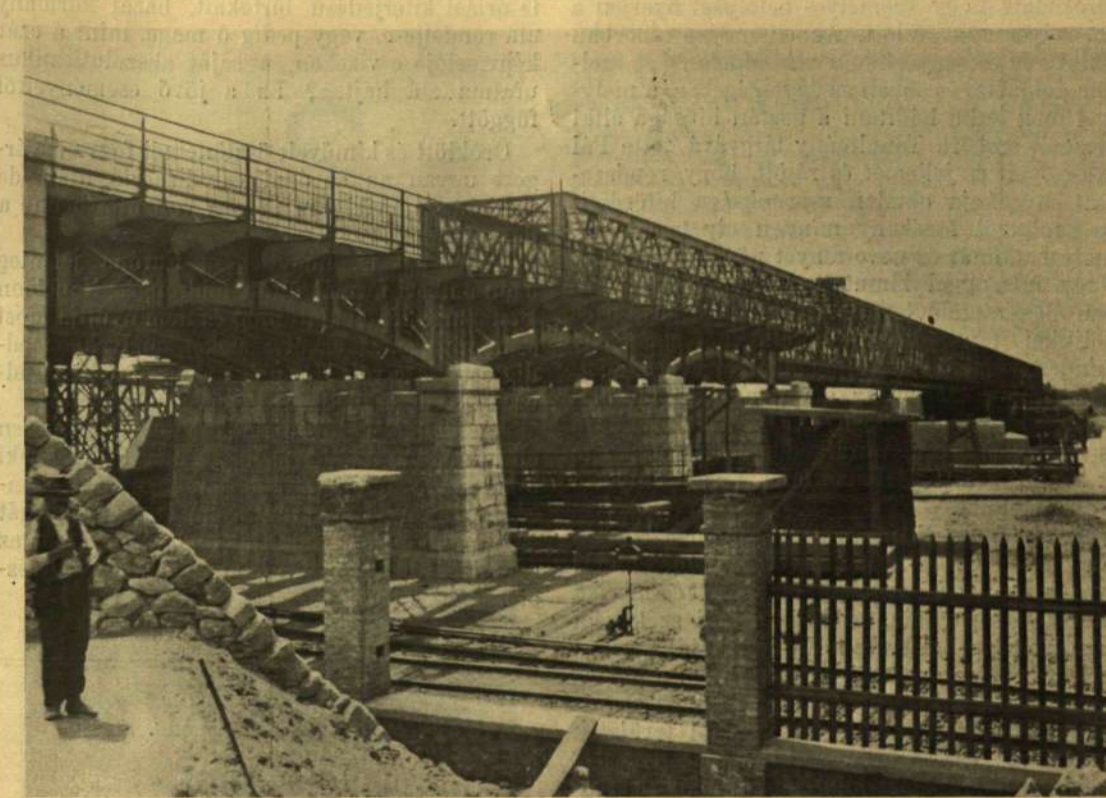
A LEÉGETT OSEKLÉSZI KASTÉLY.

Rezanov, bár fiatal korában annyira feláldozta saját érdekét, és azzal ellenségeinek kezére játszott, hogy kikerülte Katalin császárné nagyon is kitüntető kegyét, mégis már születésénél fogva előkelő állást foglalt el az udvarnál és mindenkor világi maradt. Ritkán volt csak távol Pétervárról e koronás courtisane uralkodása alkonyán, Pál rövid uralma alatt is ama három évi időtartamban, a mely Sándor trónrajtása és a «Nadeszda» hadihajó útrabocsátása közt telt el. Azonfelül alig volt számottevő udvar Európában, hol őt ne ismerték volna és kevés embernek jutott ki bővebb élettapasztalat, mint neki. Az udvari légkörben eltöltött élet azonban, melyet diplomata, világlátott, előkelő, nemes, gazdag ember léte, ki joggal kedvelje a nőknek, folytatott, a kit állandóan éber ellenség és egy egész csapat hízelgő környezett s a ki most naponként érintkezni kénytelen az életnek és az emberi természetnek salakjával, — ez nem fejlesztett benne sem jóindulatú optimizmust, sem szelíd keresztényi szellemet; Rezanov tényleg többé-kevésbé cinikus és blazirt lett. Mindazonáltal természeténél fogva nagyon is egyenes lelkű volt arra, hogy bárminő befolyás által is becselenné váljék és nagyon is úriember arra, hogy a becsületéről táplált egyéni nézetei ellen vétsen.

Ő ugyan szép szavakkal és azzal a feltett szándékkal jött Kaliforniába, hogy az első kedvező alkalommal elfoglalja Oroszország részére, de viszont képtelen lett volna az Argüellók vendégszeretetét azzal meghálálni, hogy a ház tizenhat éves leányával szerelmeskedjék. Ha tényleg abban a korban van, mint ő feltette, kevesebb lelkiismeretfurdalással kezdett volna kaczerkődni vele, időtöltésből is, meg abból a szempontból is, hogy hasznót húzzon belőle. Egy még hajdan húsz éves spanyol szépségben méltó ellenfélre talált. De a gyermek bármily koránérett is, minden bizonynyal beleszeret egy, a megszokott férfikörnyezetétől elütő idegenbe. Rezanov, ki kevésbé volt hiú, mint a legtöbb férfi az ő helyében és alapjában jobblelkű is volt — hisz ez volt a fő ok, mely nyomorult promusleniki-jei megsegítésére ösztönözte — nem találta kedvére valónak a Don Juan szerepét. A leány azonban igen hasznavehetőnek bizonyulhat és ha megbizhatik benne, ráveszi atyját és a kormányzót, hogy barátságosan fogadják ama terveket, melyekkel őket megismertetni jónak látja. Ha pedig óvatossan mérlegeli szavait a vele való társalgásban, bizhatik benne, hogy ő már hiúságból és az intrika iránti szeretetéből is támogatni fogja őt szándékaiban. A nagy ebéd után a Sala hűvös felhomályában Rezanov igyekezett nyitját megtalálni a leány koránérett szellemi fejlődésének. Concha elmondta neki, mennyire ipar-

kodott Don José Argüello gyermekeinek már zsenge korukban ama műveltséget megszerezni, melyet ő csak férfikorában ért el és dacára a saját jámborságának és a papok roszlásának, megengedte nekik azon történelmi művek, utleírások és biográfiák tanulmányozását, melyeket évenként egyszer hozatott Mexikóból. Rezanov ismerős volt Madame de Staël és több más «bas bleu»-vel és csak annyiban kereste társaságukat, a mennyire azt az udvariasság megkivánta, de ámbár esodálta a fiatal leány olvasottságát, ez mégsem sértette finom izlését a tudakos modor affektálásával. Concha teljes keresetlenséggel tárgyalta a tudományok és a könyvek iránti rajongását és azok tartalma semmiben sem ártott anyagi tisztaságának. A kaczerkődés iránti hajlamot örökre kapta, a sokféle arra való alkalom fejlesztette ki benne, de a leány még szunnyadó belső életéből az érintetlenség és tisztaság áradt ki, mint amaz édesen illatozó rózsákból, melyektől gondolatában nem tudta őt elválasztani. A leány érintetlen, tiszta lelke még veszélyesebbé tette a játékot, ha tüzet talál fogni — és Rezanov is csak ember, — vagy feleségül kell őt vennie, vagy teljes életében lelkiismeretfurdalás gyötörné. Ez alternatívák egyike sem csábította. Türelmetlen kézműdolattal fordult el végre ettől a tárgytól. Hátha csakugyan képzelődő bolond, a minék angol barátai nevezték! Talán a kormányzó előékenyebbnél bizonyul, mint azt a leány állítja. Senki sem tudhatta a jövőt. Elég, ha résen áll.

Gondolatmenete most egy nem kevésbé kínos tárgyra terelődött. Úgy mint azt Conchának bevallotta, sürgős segítségre szorult. A száritott vagy fagyasztott hal, a fókahús és czet-hal fagyúja, melyekből a társulat tisztviselői kénytelenek voltak táplálkozni, e ridég éghajlaton a skorbut pusztításának szolgáltatva ki őket, mely megütözte soraikat, és létszámuk a halálázások és szökések által annyira megfogyott, hogy a társulatot az elnéptelenedés és az ezzel járó csőd veszélye fenyegette. Az elmúlt év június havától fogva egész a múlt hónapig, Archangelskából való elutazásáig, ő a társulat épületeinek felülvizsgálásával volt elfoglalva Kamcsatkától Sitkáiig. Visszaéléseket megszüntetni, iskolákat és könyvtárakat felállítani és megvédeni a nemes prémekek szolgáltatott állatállományt a promusleniki, valamint az idegen orrvadászok okatlan pusztításától; megbüntetni és száműzni a társulat szabályai ellen vétőket; a hű szolgálókat megjutalmazni és bátorítani és oly nélkülözéseket megosztani velük, melyekben a múlt fényűző élvezeteinek emléke, mintegy vizióként tűnt fel, — ezt végezte Rezanov. De mindez elégtelen és minden erőlködése hiábavaló, ha nem biztosíthat a sze-

AZ ÚJ HÍD ELSŐ RÉSZLETE A PESTI PART FELŐL.

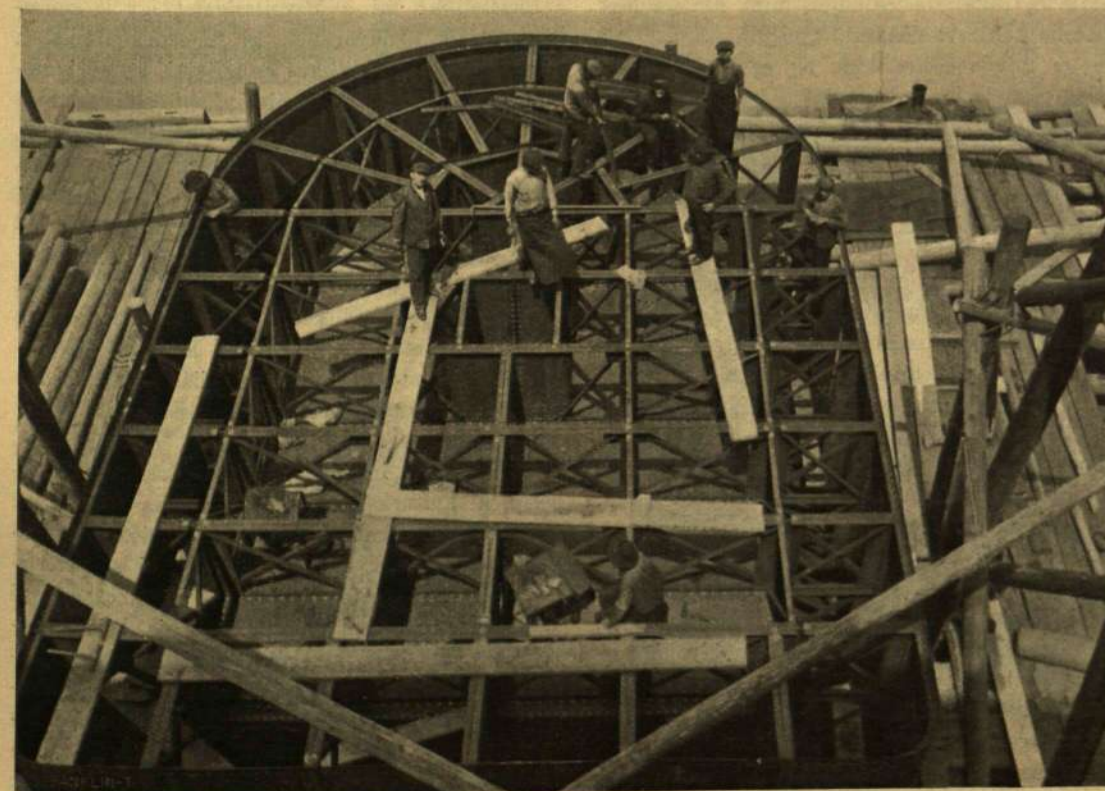
rencsétlen oroszok és benszülőttek részére, kik a társulat szolgálataiban állnak, a jövőben tisztességes élelmezést.

A hogyan Santiago az orosz vendég élet-történetét és jelenlegi állapotát vázolta, az igazság és képezelte oly keveréke volt, mint a minő minden nagyalású személyiséggel közös. Rezanov, bár nagy küzdelmek árán, nagy tetteket vitt véghez, szíve mélyén mégsem volt ama feltétlen hódolattal elitt udvarozoz, hogy őt a szentpétervári udvar kiváló kegyben tartotta volna, mindaddig, a míg ott egy, a saját gondolkodásmódjával rokon uralkodó nem kerül a trónra. Egy feslett életű asszony és egy félrült deszota, bizonyára nem voltak azok, a kik megbecsültek volna egy feddhetlen jellemű és környezete befolyásától szabadon cselekvő férfit, Sándor czárt pedig atyja életében annyira elzárták minden érintkezéstől, hogy Rezanov még látásból is alig ismerte. A czárevis azonban, ki lelkesedett ez új eszmékért és szenvedélyesen szerette a vállalkozó szellemeket, halálra már Rezanov hírére és a mint elfoglalta vérrel áztatott trónját, sietett jóváhagyni a kamarás merész terveit, két évre rá pedig titkos tanácsosi ranggal és a Szent Anna-renddel tüntette ki őt és arra szemelte ki, hogy ama bal-

sikert ért követtség vezetője legyen, melyet Oroszország a japán szigetekre indított útnak. Rezanov sikereit az életben nem ügyességének köszönhetette, hanem ama kiváló tehetségeknél, melyek a hozzá rangban és állásban hasonlóknak nem egyhamar voltak feltalálhatók. Midőn 1788-ban Pétervárott megismerkedett Shelikov-val, a szibériai prémkereskedővel, még egészen fiatal ember volt, ki csak élvezeteknek élt és kinek atyai öröksége alig volt elégséges arra, hogy rangjához méltó életmódot fedezzen vele. Nagy érdeklődést keltett benne Shelikov ama terve, melylyel monopóliumot akart biztosítani Oroszország nemesprémkereskedésének az összes szigeteken és tartományokban, melyeket az ő társulata csatolt a birodalomhoz, hogy ilyen módon gátat vessen a czoboly, vidra, hód és fehérróka, a kiskereskedők és idegenek által való pusztításának. Kezdetben talán csak vonzotta ez az agyafúrt és bátor képviselője egy oly osztálynak, a melylyel eddigi életében még nem érintkezett közelebbről. A véletlen ismeretség azonban belső baráti viszonyná érlelődött közöttük, Rezanovot társul fogadta a Shelikov-Golikov cég és ő feleségül vette a nagykereskedő leányát. Apósa halála után 1795-ben már teljesen kifejlődött benne a kiváló üzleti szellem és azon fáradozott, hogy magának és társainak ugyanolyan jogokat eszközöljön ki Oroszországtól, mint a minőket Anglia megadott a Keletindiai Társulatnak. Shelikov alig tudta felét is elérni Katalin császárné azon kedvezményeknek, a melyekre törekedett, bárha egyesítette a két vezértársulatot és másokat megszüntetett, hajókat és raktárakat építtetett s az utóbbiakat erődök védelme alá helyezte. És ha meggazdagodtak is a vezető üzletemberek, maga a vállalkozás szenvedett a társulatok torzalkodása alatt, de még inkább az udvar támogatása híján.

Rezanov, a mint tervével készen volt, minden befolyását latba vetette és minden lehetőségét és ügyességét fölhasználta arra, hogy Katalin császárné rábírja szabadalma szentesítésére. De mielőtt ez megtörténhetett volna, a császárné meghalt. Rezanovnak újra kellett kezdeni fáradozásait a beszámíthatlan és hozzáférhetlen új czárral szemben. Anyósa, Shelikov Natália, a társulat régi részvényesei és mindazok, kik Rezanov nagyratörő vállalkozását támogatták, már minden reményi feladtak. Egy ideig kétségbe-ejtők voltak a kilátások. Rezanov személyes ellenségei és terveinek állhatatos ellenzői erőlesen megtámadták őt és koholt meséket terjesztettek a kereskedők kegyetlenségéről és a prémet adó állatok kiirtásáról. Pál czár kijelentette abbéli szándékát, hogy feloszlattja a társulatot és az összes koloniákból kizárja úgy a kis-, mint a nagykereskedőket.

De ellenségei Rezanovban ügyes ellenfélre akadtak. Színleg elejtve összes terveit, arra

EGY ÉPÜLŐ HÍDOSZLOP FELÜLRŐL NÉZVE.

A BUDAPESTI ÖSSZEKÖTŐ VASUTI HÍD KIBŐVÍTÉSE. — Jelfy Gyula fölvétel.

törekedett, hogy személyes befolyást nyerjen a szeszélyes csár fölött. Az ellenséges táborban senki sem versenyezhetett vele elmésség és szellem dolgában és abban az ügyességében, a melylyel meg tudta hódítani a tisztán hiúsága által vezérelt embert. Tanulmány tárgyává tette Pál szeszélyeit és jellemét és rájött, hogy rendszerint megbánja okatlan zsarnoksága kitérésait és rendkívül fogékony minden oly terv iránt, mely hatalmát és neve fényét növelni kívánt. Nagy furfanggal kimutatta előtte az Amerikában elfoglalható tartományok óriási anyagi és politikai fontosságát. A kellő percében egy minden részleteiben kidolgozott tervvel lépett előbe, mely szerint az alapítandó új társulat óriási előnyököt biztosít Oroszország számára és meggyőző Európát uralkodójának bölcsessége és kiváló üzleti szelleme felől. Ezzel elnyerte a szabadságot.

Ezen fontos okirat a legmagasabb pártfogás alatt álló, Orosz-Amerikai Társulatnak húsz évre kizárólagos jogokat biztosított Amerika északi partjain, az 55-ik északi szélességi foktól kezdve, beleértve a Kamesatkatól északra terjedő szigetesoportot egész Japánig; mindenemű vállalat kizárólagos jogát, legyen az vadászati, kereskedési, építkezési vagy új területek annexiója; és szigorúan eltiltott bárkit is ilyenemű vállalkozások kihasználásától, beleértve a saját felelősségükre kelt megalkalult társulatokat, valamint az ottani telepeket, hajótulajdonosokat, azok kivételével, a kik az új társulathoz csatlakozni hajlandók. Mindazon kereskedőknek, kik vonakodnak csatlakozni hozzá, megengedtetett, hogy eladják telepeiket és békén elvonuljanak.

Így alakult meg Amerikában a legelső «tröszt» és az Egyesült-Államok területi épségét soha sem fenyegette veszedelmesebb ellenfél, mint a minő az az orosz nemesebb volt, a ki a magányos éjszakában róta ama kis hajó silány fedelzetét, a melyet egy amerikai hajótulajdonostól vásárolt meg.

Bármennyire elkésérítették is őt az utóbbi idők balsikerei és a közvetlen jövő kétséges kilátásai; mégis szilárdan el volt tökélye, hogy Kaliforniát elhódítsa a spanyoloktól akár erőszakkal, akár szép szóval.

Archangelskól San-Franciskóba menet érte a második csapás, mióta elindult Szent-Pétervárról. Az volt a szándéka, hogy a sítka telepeket lejjebb telepíti a Columbia folyó torkolatához. Ezt egyrészt az ottani kedvezőbb talaj viszonyok tették kívánatosnak, másrészt ez volt az első lépés, hogy a sanfranciskói öböl felé közeledhessenek. E kirándulása sikeréhez elégségesnek gondolta, hogy tüzetesebben megvizsgálja a talajt és kitérje egy pónát ezzel a felirással: «Az orosz államhoz tartozó terület.» A «Junó» rettenetes viharba került. Háromszoros kétségbeesett kísérlet után, hogy elérje a folyó torkolatát, Rezanov arra kényszerült, hogy feladja tervét és a megfogyott, majdnem tehetetlen legénységgel a legközelebbi kikötőbe meneküljön. Igaz, hogy megkísérélhetette a vállalkozást megismételni, csakhogy Rezanov természeténél fogva sangvinikus volt s épen ez által könnyen el is keseredett és a balsikert rosz előjelnek vette.

Még egy, az égből leszállt követ sem mehetett volna többre a japánokkal szemben, akkori kezdetleges műveltségi állapotukban, mint ő; és még a legbátrabb ember is tehetetlennek bizonyult a viharral szemben. Az uralkodókat azonban ritkán vezérli a logika, de igenis gyakran közvetlen környezetük befolyása.

Ama privilégiumnak, hogy személyesen irhatta a csárnak, a jelen esetben nem nagy hasznát látta. Igaz ugyan, hogy ennek folytán nem kellett jelentéseit az admirálisnak, a társulat legelkeseredettebb ellenségei kezébe juttatnia, kik mindenkor irigy szemmel nézték az udvar kedveltjét. Rezanov azonban tudta, hogy most még nem kell attól tartania, hogy elveszi Sándor csár bizalmát és barátságát; és ha sikerül neki a társulatot, melyben az egész csári család részvényes volt, egészségesebb alakra fektetnie, bevételét megkészeztetnie azáltal, hogy alkalmazottjai egészségi állapotát biztosítja, ő, ha visszatér Szentpétervárra, ott nem fog számotvető ellenkezésre találni, további nagyratörve tervei ellen sem. E terveket még saját maga sem állapította meg véglegesen. Vajjon ő Oroszországnak, a Csendes-tenger mentén, már most

is óriási kiterjedési birtokait, hazai kormány alá rendelje-e, vagy pedig ő maga, mint a csár képviselője e vizeken, a saját abszolutisztikus uralma alá hajtja? Ez a jövő eseményeitől függött.

Öröklött és kiművelt ösztöneinél fogva sóvárgott ugyan az európai civilizáció után, de azért az új világ is erősen vonzotta benne a despotát.

Tudta azt is, hogy egész Európa jelenleg azon emberi formát öltött földregész, Napoleon Bonaparte léptei alatt inog és nem nyújtja most számára azokat az élvezeteket, melyekben eddig ott része volt. De ráér még számolni mindezzel, ha ősszel Szent-Pétervárra visszatér.

Jelenleg a kaliforniaiakkal kellett sikeresen elbánnia, ha azt akarja, hogy ne ártsanak neki a katonákat majmoló babok többet, mint ellenségei otthon az udvarnál. Nem tehetette ki magát egy újabb balsikernek, jól tudta, hogy már az eddigieket is szárnnyára kapta a hír, hogy Oroszországnak megvirgog.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL

A Margitsziget.

A mi varázsonos szép tündérvilágunkról, a Margitszigetről legújában megint sok szó esik az újságokban. Nem először és valószínű, hogy nem is utoljára. A Margitsziget fölhasználásának kérdése állandó téma, a mióta ez a gyönyörű hely megint köztulajdon. Pedig vitatható: vajjon ez a kérdés kérdés-e egyáltalában? Annyira fölhasználatlan-e a Margitsziget valóban, hogy okvetlenül gondoskodni kell a fölhasználásáról? Azt semmi esetre se lehet mondani, hogy a sziget parlagon heverne vagy el lenne hanyagolva. De kérdéses még az is, hogy így, a hogyan van, valóban csak üres kerete-e valaminek, a mi hiányzik belőle?

Van egy csomó ember Budapesten, azaz hogy ha nem toladokás így irni, vagyunk egy csomóan Budapesten, a kik nem látjuk ilyenek. A kik késnek, tökéletesnek, ezer szépséggel teljesnek érezzük és szeretjük így és a kiknek nem hiányzik belőle se a *Kár-kaszinó*, se a *Palace-Hotel*, se a jégpalota, se semmi a fényűzésnek és a szórakozásnak ama egyszerű intézményei közül, a melyeket fíradhatatlanul tervez koronás fái közé a fantázia és a spekuláció. A kik így is oly szépek és oly gazdagnak bámuljuk, hogy szebb és gazdagabb már nem is lehet. A kiket nem izgatott gyönyörűséggel, hanem félelemmel és aggodalommal tölt meg az a gondolat, hogy a bűbajos kert mostani kedves képe megváltozik. A kik szívesebben és megindultabb lélekkel élvezik mostani beszedes és sejtelen csöndjét, mint akár a legművészebb koncert-előadást.

De ez mindenesetre csak az egyik vélemény és talán nem is jogosabb, mint a másiké, a mely nem tud belenyugodni a mostani állapotba és a szorakozó kedvnek egy csillamosabb, erősebb hullámzású, tarkább és lendületesebb szolgálatát hirdeti a Margitsziget hivatásának. Melyik fölfogás a jogosabb: nincs rá egyetlen érvényű döntés. Ez temperamentum és lelki hajlandóság dolga. Az bizonyos, hogy a budapesti közönség kedve általában inkább a hangosság felé hajlik. A szórakozást jobb szereti, mint a gyönyörködést, az izgalmat, mint az elmerengést. Az idillikus gyönyörködésnél erősebben vonzza a hangosság, a vidám és hullámos élet meleg tarkasága. E mellett szinte példátlanul kényelmes. A sétat cztálatlan, tehát haszontalan fíradásnak itéli és eleven szelleme a csöndes üldögéléssel se tudja beérni. Ha ráérő ideje van, szemét és fülét egyaránt jól akarja tartani. Nem nézelődő, hanem néző szeret lenni, az ábrándozásnál az izgalom jobban kívánja, azaz pedig, hogy az többe kerül, mint amaz, a legkevesebbet se törődik. Mert mindent rá lehet mondani, csak azt nem, hogy fosvány.

Ez a magyarázata, hogy minden vállalkozás, a mely szórakozó kedvet szolgálja, biztos talajra épít. Csak legyen neki — mindből építénie. Ilyen azután már kevesebb akad Budapesten, a hol csak *költőpénzük* van az embereknek, a dús kamatra

futja, de a befektetendő tőkére, a mely ezt a dús kamatot hozza, már nem elég.

A hányszor tehát magyaránnyú vállalkozás híre-ről szól a harang, a mely vállalkozás a budapesti közönség szórakozó kedvére spekulálna, rendszeren idegen tőke megmozdulását emlegeti. A nagy holt, a kúr-kaszinót, a jégpalotát mindig idegen: francia, angol vagy svájci pénz emelné, ha — emelné.

De érdekes és különös, hogy a hányszor a hír harangja a Margitszigettel kapcsolatosan ilyen tervezett vállalkozásról beszél, következetesen azonban — félre is verik a harangot. Az egyik harang repeső boldogsággal hirdeti, hogy jönnek a külföldi milliók frankban vagy sterlingben, a másiknak a nyelve riasztó kongatással veri a harang falát: kaszára, kapára emberek, föl akarják falni a becsületünket és a pénzünket, Monte-Karlót akar-nak csinálni Budapestről, az öngyilkosok földjét a Margitszigetből!

Így van ez mindig, a hányszor a Margitsziget «berendezéséről» új terv híre röppen szét és mind a két harang: az örvendőző is, a félrevert is ugyanazokban a tornyokban szól. Az egyik meleg zengéssel köszönti a milliókkal bélelt zsebű, vállalkozó ideget, a másik — tolvajt kiált rá, alarmirozza a fenyegetett közérköcsöt és riadtan figyelmeztet mindenkit, hogy a bugyellárisán tartása a kezét.

Ez a jelenség már jó egyhányzor megismétlődött, szinte hagyományossá lett, de a meg-szokottsága nem szüntetheti meg a furcsaságát. Akart-e mindig, a hányzor emlegették, valóban jönni az a bizonyos külföldi tőke, nem tudjuk, de ez a *gyere be, hogy kidobhassalak!* játék maga is elegendő magyarázata annak, hogy — nem jött. Az érdek, ha üzleti útra megy, nem esomagolja a podgyászába az érzékenységet, de a milliónak megvan a maga igen fejlett önérzete és nem szereti, ha rablónak titulálják, még mielőtt valóban rabolt volna.

A mit most látunk, kietlen megismétlődése a hagyományossá játéknak. Az első még nem is pozitív hírek, csak hírlésnek, a mely arról sutto-gott, hogy az a bizonyos idegen tőke megint kerülgeti a szigetet, rögtön a nyomába lépett a másik, a mely tele tudóval harsogta, hogy játékbankot fognak berendezni a szegény, naiv magyarok kifosztására és a világ szerencselovagjainak, kalandorainak idecsödtésére Szent Margit mosolygó, rózsás szigetén. Ugyanazok, a kik az első hirt nem tudták biztosan, ebben a másodikban már föltétlenül bizonyosak voltak és úgy beszéltek róla, mintha már a roulette-gépeket is látták volna megérkezni huszonöt teherzsiló vasuti kocsin.

Ismtéljük: mi a Margitszigetet így is szeret-jük, így is gyönyörűnek és teljesnek látjuk, a hogyan most van idillikus csöndjével, rengő lomb-tengerével, mosolygó rózsáival. Legfőkébb csak még egy nagyobb hotel kívánánk rá, nem mulató, hanem pihenő, üdülő, gyógyuló vendégek számára, csöndesét és nyugalmasat, olyat, a mely a sziget mostani karakterét meg nem változtatná. Miniket tehát ez a különös játék azért, hogy esetleg el-riasztsa a vállalkozó hajlandóságú tőket, nem bánt és nem aggaszt. A hozzánk igyekező tőke számára tudunk mi más, sürgősebb és kívánatosabb föl- adatot is, mint a Margitsziget világnak átfómá-lása, életének zajosabbá és izgalmasabbá tévése.

Játékbank nem kell. Nem kell, először azért, mert az ilyen intézményt erkölestennek bélye-geszté a kulturközségek köztudata, másodsor, mert valóban romboló és pusztító hatású, harmad-szor pedig, mert — fölösleges. Senki se panasz-kodhatik Budapesten, hogy ha van koozákztatni való pénze, ezt nem tudja, hol dobja bele a sze-rencse vadul forgó kerekébe. A ki el akarja ját-szani a pénzét, most se kell Monte-Karlóba, Osten-débe vagy Spaaba fíradnia, itthon is egész ké-nyelmesen és gyorsan megteheti a kávéházában klubjában vagy a kaszinójában, már a szerint, hogy melyiknek tagja vagy törzsvendége. Izgulhat, játszhat és veszíthet gyalog és — lovon.

De boszantó, bántó és veszedelmes az a kap-csolat, az a *junktum*, a melyet a Margitszigetre

vonatkozó bármely tervnek a játékbankkal való szakadatlan és állandó együttmelegítése már szinte megteremtett a köztudatban.

Mindenki ismeri, de azért el kell itt mondani a régi anekdotát a két galicziai kereskedőről, a kik véletlenül összetalálkoztak a Bécsbe menő vonatban. Azt mondja az egyik a másiknak:

— Fogadjunk öt forintba, hogy én kitalálom, miért megy maga Bécsbe?

— Tartom a fogadást, feleli a másik. Hát halljuk?

— Maga azért megy Bécsbe, hogy fizetésekte- lenséget jelentsen és kiegyezzen a hitelezőivel ötven százalékra!

Erre a másik szó nélkül a zsebébe nyúl és a találékony utitárs kezébe nyomja az öt forintot. Ez boldogan nevet:

— No! Úgy-e kitaláltam?

— Szó sincs róla! Feleli a másik. Eszembe se volt. *De az idea megéri az öt forintot!*

Az ördögöt nem szabad a falra festeni. Az ide- gen tőke szemet vehet a Margitszigetre és terve- het rája egész sereg fényes, nagyméretű és jól kamatozó szórakoztató intézményi a nélkül, hogy észébe is jutna játékbankot alapítani. Hiszen száz és száz más attrakció is van, a mi vonzza az embereket. De ez a folytonos emlegetés még észébe találya juttatni ezt az *ideát* és öt forintnál sokkal többet se fog sajnálni a szíves — figyel- meztetésért!

Sigma.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» most megjelent juliusi számának élén *Wlassics Gyula* érdekes cikkét találjuk báró Plener Ernő emlékiratairól. Utána *A mohammedánok ébredése Ázsiában* czimmel e kérdésnek talán világszerte legalapabb ismerője, *Vámbéry Ármin* foglalkozik a nemzetközi politika ezen igen fontos és aktuális kérdésével. *Kármán Mór* A nemzeti nevelés eszméjének kialakulásáról 1848-ig hosszabb czikkoszortat kezd. *Versényi György* pedig *Kriza Jánosról*, az ismert népdal-gyűjtőről közöl emlékezést. *Jókay Lajos Emma* című új elbeszélése és szímban veszi kezdetét. *Szavay Gyula* kedves költeménye után a *Szemle* rovatban *Berzevicsy Albert* nagy figyelmet keltő megjegyzéseit olvashatjuk a *Harmadik egyetem kérdéséről*. Néhány kisebb cikk *Császár Elemér Nagy Miklós* és *Szűcs József* tollából járja be a számat. A «Budapesti Szemle»-t *Berzevicsy Albert* és *Beóthy Zsolt* közreműködésével *Voinovich Géza* szerkeszti előfizetési ára félévre 12 korona, egyes szám ára 2 korona.

A *cserebogár*. A mi elsőnek tünk föl a *Kanizsaj* Ferencz novellás-könyvében, az az író egyé- niségének igen nagy hajlékonysága, a mi nemcsak a témái, de az előadás módja, sőt a hangja válto- zatosságában is megnyilatkozik. De a hangnak az a sűrű megmásolása, a könyv szerencsésére, csak a szerző nagy impresszionizmusát jelenti és nem az egyéniség hiányát. *Kanizsaj* Ferencznek igenis megvan a saját művészi egyénisége és az alkotása annál értékesebb, mennél inkább a maga termé- szete szerint való és a maga szavával megnyilat- kozó. Mert ez az egyéniség tartalmas és szinpati- kus. A fantáziája őszinte, a mi azt jelenti, hogy nem gyártja vagy szerkeszti a mesét, hanem egy belső élménye az, a mit elmond. Ezért van benne melegség és egy bizonyos szubjektivitás, a mely az epikus alkotásban is elárulja az író gondolko- dását, lelke természetét. A mit így megismerünk és a mi nélkül a novella csak egy többé-kevésbé ügyes matematikai művelet — igen vonzó módon mutatja be *Kanizsaj* Ferenczet. A képeletében ábrándosság, romantika és valami igen bensőséges értelmesség van, a melynek az őszinteséget semmi se bizonyítja jobban, mint az a törekvése, hogy az előadás tréfás és csúfolódó hangjával — ellep- lezze. Innen van, hogy a gúnyjának, bár elmés és ötletes, nincsen fullánkja: halk, szelid és elnéző ironia sok megértéssel és semmi kegyetlenséggel. Az egész könyv szinpatikus bemutatkozása egy nobilis talentumnak, a melylyel könnyű és kelle- mes összebarátkozni.

Karin Michaelis új műve. Az utóbbi időkben nem volt író, a ki annyit foglalkoztatta volna az egész európai közvéleményt, mint *Karin Michaelis*, kinek a női élet pszichológiáját tárgyaló regényei mindenütt rengeteg olvasó közönségre találtak. Most a magyar olvasónak alkalmá van megismer- kedni az európai híró dán írónő egyik legmeg- ragadóbb és leghatásosabb művével, a mely egy finom, érzékeny gyermekleány szomorú sorsát,

Dunyk fércék felvétele.

HORVÁTH IGNÁCZ, A 97 ESZTENDŐS 1848-KI MÁTYÁS- HUSZÁR ALEZREDES, ÉS FELESÉGE, A KIVEL A FOLYÓ ÉV JUNIUS 22-ÉN LÉPETT HÁZASSÁGRA.

férjhezmenését és halálát mondja el, az életből fakadt igazság egyszerű, megható hangján. *Ulla Fangel* sorsa a kis regény czíme; bizonyára egyike lesz a legkedveltebb olvasmányoknak. *Galamb Sándor* fordította gondál és írói készséggel s a Magyar Könyvtárban jelent meg.

Különös történetek. A *Hajnók* Miklós apró novellái és rajzai valóban különös történetek, de nem abban az értelemben, hogy egy merész és sa- játos képzelet nyilatkozik meg bennük. A külö- nőség itt nem jelent röpiót erőt, a mely egy to- zódó fantázia világába ragad és izgalmaival tölt meg bennünket. Sőt inkább az igazi fantázia meg- eleventítő és levegőt adó erejének hiánya az, a mi ezeket a történeteket különösekké, sőt sokszor — furcsákká teszi. Mennél sajtásosabb egy történet, a mit az író elmond, annál inkább szüksége van a történetnek a maga sajátos levegőjére, tónusára, a mely élönek tudja mutatni az alakjait és el- lihetőséket, sőt természetesenek, a mit művelnek. Ennek az erőnek a hiányát nem lehet pótolni se lirizálással, se bölcselkedéssel. Az igazi fantázia életét lelhelte híján a mese csak zavaros és fur- ca lesz, ha merész és megkapó akar lenni és a mennyiben szimbolum, csak végzetes elhomályosí- tása annak, a mit érzékeltetni kívánt volna.

Miskolcz város története és egyetemes helyirata. *Szendrei János* ily című nagyterjedelmű munkájának a befejező 4-ik és 5-ik kötete most jelent meg. Harmincz évi munkásság eredménye

LOVAG QUOLFINGER VINCOZE, AZ OSZTRÁK-MAGYAR HADSEREG LEGŐREGEBB HADNAGYA.

(Pár nap előtt királyi kegyelemből nevezetett ki had- nagygyűs huszármesterből. 1855 óta szolgál, s 46 évet szolgált Debreczenben a 7-es huszárnál.)

e mű, melyben a szerző szülőföldjének a geológiai őskortól kezdve napjainkig terjedő történetét mondja el. A most megjelent két kötet a rohamosan fejlő- dő magyar város legújabbkori történetét tár- gyalja az 1800-ik évtől 1910-ig. Leírják e kötetek a százados küzdelmet, melyet Miskolcz az önálló törvényhatósági jog elnyeréséért folytatott, az elemi csapásokat, árvizeket, nagy tüzeket, az 1848/49-iki szabadságharc eseményeit, az egyházak életét, az iskolák s általában a tanügy fejlődését, a czéhek s az ipar történetét, a kereskedelem és közgazda- sági állapotok fejlődését, továbbá a miskolczi szí- nézet történetét, az irodalmi és művészeti törté- nyok s végül az összes kulturális intézetek törté- netét. Az utolsó kötet végén egybeállítva találjuk a város főbiráinak és polgármestereinek névjegyzékét 1376-tól a mai napig. Mindkét kötethez igen ter- jedelmes név- és tárgymutató van csatolva. Az egybegyűjtött roppant történelmi anyag nemcsak helyi érdekű, de nagybecsű az ország köztörténete s a nemzeti kultúra ősmérete szempontjából is. Mindegyik kötet számos képpel van illusztrálva.

Új könyvek.

A *cserebogár*. *Kanizsaj* Ferencz novelláskönyve. Singer és Wolfner kiadása.

Különös történetek. *Irtá Hajnók* Miklós. Singer és Wolfner kiadása; ára 3 K 50 f.

A *Magyar Könyvtár* új füzetek: 632—633. *Karin Michaelis: Ulla Fangel*, sorsa. Egy ifjúság meg egy házasság története. Fordította *Galamb Sándor*. Ára 60 fill. (634—636) *Shakspeare: Antonius és Cleopatra*. Fordította *Hevesi Sándor*. Ára 90 fill. Budapest, Lampel R. (Wodianer F. és fia).

Miskolcz város története és egyetemes helyirata. *Irtá dr. Szendrei János* negyedik és ötödik kötet. Miskolcz, kiadja Miskolcz város közönsége.

A «VASÁRNAPI UJSÁG» 58-ik évfolyama.

A «*Vasárnapi Ujság*» a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, évenként több mint 130 íven s több mint másfél ezer képpel, legjelesebb hazai írónk és művészeink közreműködésével jelen meg.

A «*Vasárnapi Ujság*» színes képmel- léleteket is ad, több színben művészileg ki- vitt képeket.

Előfizetési föltételeink:

A «*Vasárnapi Ujság*» negyedévre 5 korona, fél- évre 10 korona.

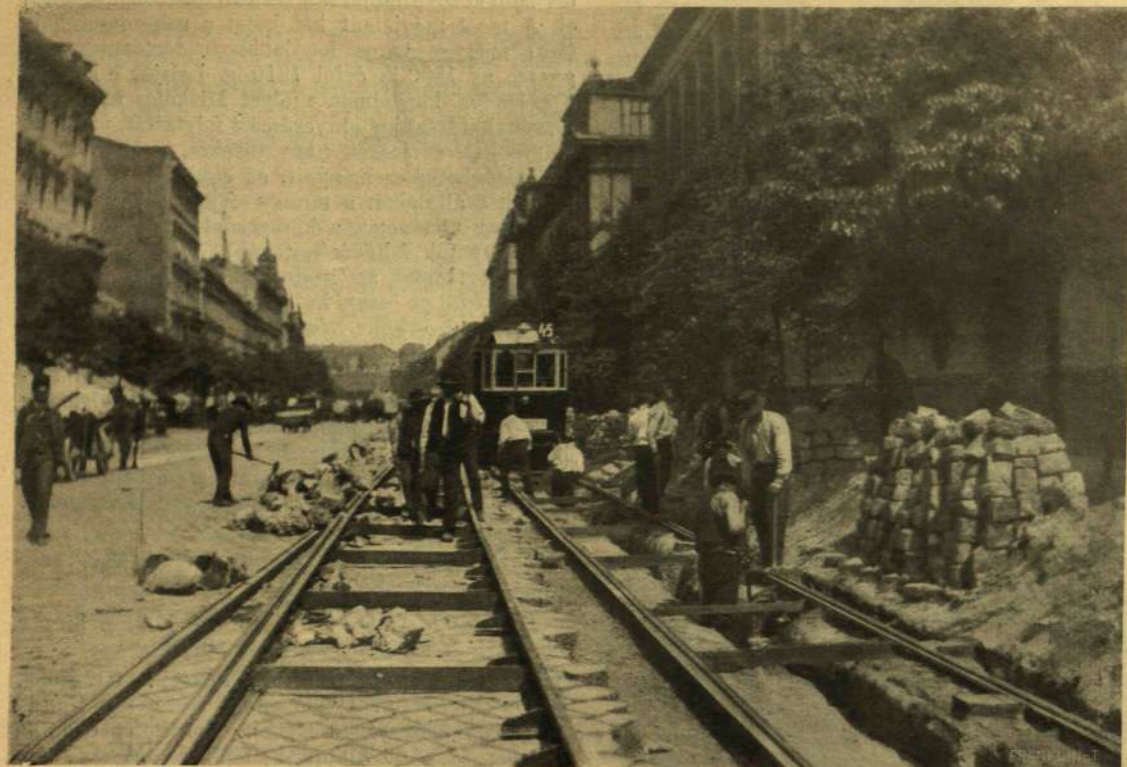
A «*Vasárnapi Ujság*», a «*Világkrónika*»-val negyedévre 6 korona, félévre 12 korona.

Az előfizetések a «*Vasárnapi Ujság*» kiadó- hivatalába, Budapesten, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: *Bácsy László* földbírtokos, volt 48-as honvéd, nyug. uradalmi rendelkező föltiszt, 80 éves korában Törökszent- miklóson. — *Szityáni Sztján Károly*, Fejér vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, 60 éves korában Budapesten. — *Tájai Preffer Kálmán* nyug. vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsos, az osztrák Lipót-rend kiskeresztése, a koronás arany- érdemkereszt tulajdonosa, 70 éves korában Kincse- den. — *Szűry Kálmán* királyi tanácsos, közalapít- ványú irodalmi föltiszt, 61 éves korában Buziás- fírdón. — *Gáti Tóth János*, Hajdúszoboszló közt- tisztelben álló polgármestere, 47 éves korában. — *Balászázi Balászázi János*, nyug. m. kir. pénzügyi számvizsgáló, 58 éves korában Földes községben. — *Borhegyi Ferencz* nagykereskedő, Budapesten. — *Weisz Antal* vezértörzsrósvos, a temesvári hadtest egészségügyi főnöke, 63 éves korában Purkersdorf- ban. — *Vágó Béla* m. kir. állatorvos, 50 éves korában Jászberényben. — *Dr. Bernáty Gyula* megyei tiszteletbeli főorvos, városi kerületi orvos, az izr. hitközség elnöke, Esztergomban. — *Munkási Barassy Géza*, a miskolczi agrárbank főkönyvelője, 27 éves korában Miskolczon. — *Békésgyulai Pla- csintár Ödön*, a dési kaszinónak huszonhét éven át volt igazgatója, 68 éves korában. — *Fuchs Mór* ort. izr. főrabbi, ki Magyarország egyik leghíresebb rabbija volt, 68 éves korában Trencséntepliczen. — *Ily. Hólek László* joghallgató, *Hólek László* nyug. csendőrnagy és neje szül. *Heischmann Anna* fia, 22 éves korában Budapesten. — *Grútky Pál*, csetneki dr. Gyürky Pál és neje, *Saxinger Sarolta* négy éves fiacskája, Rimasombaton.

Thuróczy Vilmosné, *Thuróczy Vilmos* számszéki elnök felesége, szül. *Tóth Zsuzsanna* csillageresz-

PILLANATFELVÉTEL A MÚZEUM-KÖRÚTRÓL, MIKOR A VILLAMOS VASÚT VÁGANYAIT ÁTCSERÉLIK.

tes hölgy, kőröskényi birtokán. — Özv. farkaski HINTS DÁNIELNÉ, szül. pókakeresztúri Székely Mária, 77 éves korában Marosvásárhelyen. — WÉBEL IGNACZNÉ, szül. Hallmann Katalin, 64 éves korában Kismartonban. — KALMÁR BENŐNÉ, szül. Pick Ludovica székesszékesi tanítónő, 58 éves korában Budapesten. — CSUDÁKY MIKLÓSNÉ, szül. Nehrebecky Erzsébet, 35 éves korában Falkuson. — CSABAI SÁNDORNÉ, szül. Silberknoll Gizella, 42 éves korában Pozsonyban. — PETRO ISTVÁNNÉ, szül. Kubecheu Iona, 29 éves korában Debreczenben. — HERALD ETELEA, dr. Herald Ferencz és neje, Tomor Ételka leánya, 23-ik évében Budapesten. — ÖZV. KULIFAY GYULÁNÉ, szül. Nagy Zsuzsanna, Budapesten. — SZABÓ MARINKA, Szabó Péter tisztelebéli főszolgabíró és neje, szül. Horváth Janka 16 éves

leánya. Czeldömölkön. — TORÓK GYULÁNÉ, szül. Fábán Róza, 36 éves korában Nagyszalontán. — DR. LAUROVICS JÁNOSNÉ, szül. Szenes Ida, 48 éves korában Nagylakon.

EGYVELEG.

* Hány könyv jelent meg összesen a könyvnyomtatás föltalálása óta, erre nézve érdekes adatokat közöl egy német folyóirat. Szerinte 1909-ig 14 millió becslhető az összes megjelent új könyvek száma. SÁRGA JÁNOS cs. és kir. udv. szállító ékszerész, műtöve budapesti főzetletét Kigyó-tér 5. sz. alatt

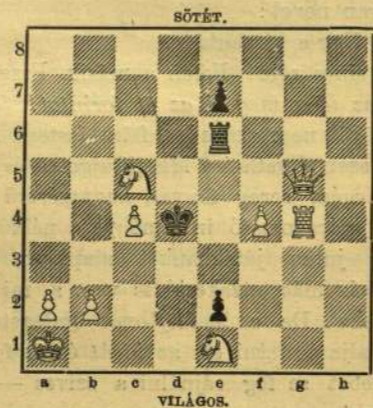
megnyitotta. Kolozsvári üzlete változatlanul fennmarad s ugy a Budapestre, valamint a Kolozsvárra beérkező rendelvényeket a legnagyobb pontossággal teljesíti. Lapunkra való hivatkozással árjegyzékét ingyen s bérmentve.

Minden cipőbe alkalmazható a szab. Laufer ludalfűző, a fájdalomtájtás közben megszünteti. Ismertetőt kívánatra ingyen küld az egyedüli készítő: Székely és Társa ortopéd. cipőkészítő, Budapest, IV., Múzeum-körút 9.

A Gerő-Ferencz-féle középiskolai internátus (VII., Róza-utca 33., telefon 79-34.) mint az előző években, az idei vakáció alatt is előkészít közép- és kereskedelmi iskolai javító, hadapródiáskolába való felvételi és önkéntességi vizsgára. Jelentkezési délután 4-7-ig, vasárnap délelőtt 10-1-ig.

SAKKJÁTÉK.

2752. számú feladvány J. von Dijk-től, Lie.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

2748. sz. feladvány megfejtése Dr. Frankenstein E-től.

Világos: Sötét. Világos: a. Sötét: 1. a2-a3 c5-o4 2. f5-f6 stb. 1. Ke5-o4 2. Ff5:c5 stb.

Helyesen feltették meg: Merényi Lajos. — Geist József és Stark Vilmos. — A 'Budapesti Sakk-kör'. — A 'Budapesti III. ker. Sakk-kör'. — Ludányi Antal. — Wysokogrod Pál. — Beer Már. — Gottlieb István (Budapest). — Németh Péter (Csenger). — Kinszky Róbert (Fakert). — Müller Nándor (Szombathely). — Hoffbauer Antal (Lipótvár). — Szabó János (Bakony-Szentlászló). — A 'Győri Sakk-kör'. — Székely Jenő. — Mészey József (Győr). — A 'Zborói Társaság'. — A 'Kaloocai Katoikuss Kör'.

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

Table with train schedules. Columns include 'Délélt', 'Délután', 'Délélt', 'Délután'. Rows list train numbers, destinations (e.g., Berlin, Ruttka, Gödöllő), and departure times. Includes a section for 'A vonatok érkezése Budapest keleti p. u.-ra' and 'A vonatok indulása Budapest keleti p. u.-ról'.

Szerkesztői üzenetek.

Haza. Középszerű dolog, nem tudja megfogni az olvasót, — ilyen vers száz is keletkezik mindennap, a nélkül, hogy csak egy pillanatnyi életre is számít-hatna.

Csöngöttem lelmem kapuján. Bizony ezt a verset nem közölhetjük; a mai magyar vers fejlettsége mellett ennél sokkal külön dolgok is homályban maradtak.

Jegyző. Szégyent annál, a kinek számta, semmi esetre nem vall vele, lapunkban való közlése azonban nem volna alkalmas.

KEPTALÁNY.

A 24-ik számban megjelent képtalány megfejtése: A gyászban járónak nem fog oly siralmas lenni a sorsa, ha bizik a jövőben.

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

NYERS-BASZTSÉLYEM 19 korona 50 fill.-től kezdve teljes ruhás szövet. Bérmentve és már elvámolva házhoz szállítva. Gazdag mintagyűjteményt azonnal küld: HENNEBERG selyem-gyárak Zürich.

Oly hölgy vesszőparipa-liliomtejszappant használja. — Egyedüli gyártó: Bergmann & Co. Tetschen a. E. Darabja 80 filléért minden gyógyszerárban, drogériában és illatszerekkereskedésben stb. kapható.

UTI BÖRÖNDÖT és egyéb finom bőrúrt legelőnyösebben vásárolhat a készítőnél: CSÁNGÓNÁL Bpest, IV., Múzeum-körút 5. Telefon: 67-00. Olcsó szabott árak. — Grand Prix aranyérem Páris. A CZIM FONTOS.

Természetes szénássavú savanyúvíz a mohai ÁGNES forrás. Legjobb asztali és főzővíz. Kínáló szolgálatot tesz az emésztési zavarraknál. Járvány idején prés-cerviniv gyógyszernek bizonyult. Szét-küldés: Édeskuty L. Budapest.

ÉKSZEREK EZÜSTNEMŰEK. ÓRAK, egyházi szerek, angol, francia, kínai stb. distárgyak, gyöngyök, csipke, kő, szálak, kő, szálak, kő, szálak. SÁRGA JÁNOS cs. és kir. udv. szállító ékszerész, műtöve budapesti főzetletét Kigyó-tér 5. sz. alatt

Margit-crème. a főrangú hölgyek kedvenc szépség szerze, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásában rejlik, a bőr azonnal felveszi és ki-váló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème-t utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjegyvel lezáró doboz elofogadni, mert csak ilyen készítményért válassza a készítő mindenümmé felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan, vegyíztiszta készítmény, amely a kifűződőn általános felmentést keltett. Ára 1 K. Margit-szappan 70 fill. Margit-pónder 1 kor. 20 fillér.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon. Kapható minden gyógyszer-, illatszert- és drogu-üzletben.

Svájci selyem vámentesen :: házhoz szállítva! Kérjen fekete, fehér vagy színes újdonságainkból mintákat: duchesse, voile, satia souple, tafetas, orpés de chine, colienne, côtelé, mousseline 130 cm. széles, méterenként 1.20 Kétféle kezdő. Ruháknak, blúzákknak, szálak való bárszony és peinoche egyrészt íron beze-rezhető. Legújabb angolrendszert részletes felmérésre. SÁRGA JÁNOS cs. és kir. udv. szállító ékszerész, műtöve budapesti főzetletét Kigyó-tér 5. sz. alatt

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER természetes egyénes SAVANYÚVÍZ. A budai Szt.-Lukácsfürdő. Nagyszállójában és Thermal-szállóházában szoba teljes ellátással napoként 10 koronától feljebb. Minden szoba kilitással a Dunára. Kénes iszap-fürdők és iszapborogatások. Fürdőismer-tetőt díjmentesen küld :: :: :: :: :: Szt.-Lukácsfürdő részvénytárs

228. számú brosúra ingyen. A legtartósabb fedőanyag a czeмент tetőcserép. homok és cementből, mely legúj-tányosabban a Dr. Gaspary-féle gépeken készült. A lövedelmező homokértékesítéshez szükséges összes gépeket és formákat falitégla, úrtömbök padlólapok csövek lépcsőfokok, vályuk előállítására készít Dr. Gaspary & Co. Ma-krantst. Leipzig mellett. Különlegességi géppár. Kérjük gyárunkat megfogadni.

SALVATOR kiváló bőr- és lithiumos gyógyforrás gyógyforrás vese- és hólyagbajoknál, közhvényéni, cukorbetegségnél, vörhenyéni, emésztési és lélegzési szervek hurutjainál kitűnő hatása. — Természetes vasmentes savanyúvíz. Kapható ásványvízkereskedésekben és gyógyszerárakban. SCHULTES ÁGOST Szinye-Lipóczi Salvatorforrás-vállalat, Budapest, V., Rudolf-rakpart 8.

Lohr Mária (Kronfus) csipke-, vegytisztító-, kelmfestő-, szőnyegporoló- és szőnyegmosó gyári-üzemete. * * * Telefon 57-08. Budapest VIII. kerület, Baross-utca 85. szám.

Fontos hölgyeknek!! Keleti-féle legújabb szerkesztő haskötő higiénikus és kozmetikai sikerrel felismert-hatóság! Tánaszt nyújt és egyszerre mind kellemes nyomással összenyomja a hufalakat. Kifűződőn simul a testhez, nem alkalmatlan, nem csuszlik, jótékonyan hat az egész szervezetre! Áldásos a viselése gromor- és bőljajoknál, hamisítékok után, viselése állapotban és szálak után, legi-hasulnak csinos karcsú alakot formál. Újdonság! Gumiharisnya nélkül, egyszerűen, kellemes nyomású gőrcsőr, ágapdít láb, ízületi csusz és egyéb lábajok ellen. Képes arjegyzéket ingyen és bérmentve küld KELETI J. Bpest, IV., Koronaharcsa-u. 17. Alapították 1878. Telefon 13-76.

Ez az a mil én akarok: Palma Kaucsuk Cipővarok

Rendeléseknél szíveskedjék lapunkra hivatkozni.

Hatóságilag engedélyezett végeladásom e hónapban véget ér! Főraktáram augusztus 1-től IV., Szervita-tér, Ideiglenes árúházban Fischer Emil porcellán és majolika gyáros Budapest, IV., Bécsi-utca 1.

SORG NAGYSZÁLLODA HÉVIZ, Keszthely mellett, Zala-m. 75 száraz, nagyobb és kisebb, minden kényelemmel berendezett szobával. 5 percz alatt — a kénes 37-39 C° iszapfürdő, mely csusz, közhvény és anyagcsere bántalmaknál javallatik, — gya-log is elérhető, ahova közközlekedés egész napon át fenntartatik. Kifűződő jő konyha, valódi hamisítatlan balaton-melléki borok, olcsó és előzékeny kiszolgálás. Jó lakások kaphatók. Bővebb felvilágosítással és tá-jékoztató prospektussal és tá-jékoztató prospektussal szí-vesen szolgál a tulajdonos Keszthely-Héviz.

Kéz-, láb- és hónaljzúzadás ellen „ANTISUDOR” csak a valódi folyékony használat és teljesen elmulasztja az ezzel járó kellemetlen szagot is. Kapható egyedül csak Balla Sándor „Eunonia” gyógyszerárakban, Budapest, VII., Erzsébet-körút 36. sz. Egy üveg ára 1 K. 20 fill. és 2 K. 5. fill. üveg, vagy 3 üveg utánvétel mellett bérmentve küldetik, leve-zebb szállítással a postajáró rendelést terelők.

A legjobb és legégszesegebb hajfestőszere hajfestőszere a Czerny-féle Tanninger a Czerny-féle Tanninger kétégy elart, soha nem fog. Ára 5 korona. Levelczim: Wien, XVIII., Karl Ludwigstr. 4. Raktár 1, Maximilianstrasse 9.

Szépsége sokkal tovább tart, ha állandóan Czerny-féle Keleti Rozsmatejet használ. Az ára 2 kor. A hozzávaló Balsamszappan 60 fillér. A Czerny-féle Osan a legjobb a fogaknak és a szájnak. Osan-szajviz 1 korona 80 fillér, Osan-fogpor 90 fillér. — Kapható gyógyszerárakban, drogériákban és illatszertárakban.

NE VEGYEN SZIVATTYUT, FECSKENDŐT a legjobb a fogaknak és a szájnak. Képzett Szivattyú és Gőpforgalmi Vállalat-tól Budapest, VI., Csengeri-utca 39. Telefon 47-52. Elsőrangú honi gyártmány. :: Olcsó árak. A Bpesti Szivattyú és Gőpfágyár R.-T. gyárt. felárusítótelepe.

Nagy képes fehérnemű,
bőrönd, látszó, valamint
fényképzési cikkek
árjegyzékei kívánatra
ingyen és bérmentve.

AUFRECHT ÉS GOLDSCHMIED UTÓDA

Elek és Társas r.-t.

Budapest, IV., Károly-körút 10. szám.

Szállítjuk árföl-
emelés nélkül
kényelmes havi
lefizetésre.

Három napon belül sértetlen állapotban az áru kötelezettség nélkül visszaküldhető.
Ezen föltétel az egyetlen biztosíté a az előnyös vásárlásnak úgy ár, mint minőség tekintetében.

XVII. szám.

Szines angol french-ing,

redős mell, kítűnő kézimunka. Ezen minőség 12 különböző, divatos miniatúrá, válogatott anyagból készült.
Ára darabonként kor. 6.60
Ugyanazon színű készülő párja 80 fill.

Megfelelő színű, francia szabásu, rövid alsónadrág kapható 85, 90, 95, 100 és 105 cm. hasbőségben. (Hasbőség megadandó.)
Rövid alsónadrág ára darabonként 3 korona 50 fillér.

A föltétlen megbízható és különös gondnal alkalmazott szabás garancia arra nézve, hogy a megfelelő nyakbőség alkalmazása mellett az összes többi mértékek is olvételül megfelelnek.
Az ingek házilag mosva és remekül tisztítva szállítatnak s félútonként dobozba csomagoltatnak.

Az ingek 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 és 46 cm. nyakbőségekben kaphatók.
Minden 15 korona rendelési összeg után 1 korona havi részlet.

Utazó- és sporting.

XIX. szám. Legfinomabb angol fehér „oxford” szövetből készült rendkívül elegáns, elsőrendű kézimunka.
Ára darabonként 10 kor.

XX. szám. Kítűnő drapp Rembrandt-szövetből készült, szines csikokkal mintázott elsőrendű kézimunka.
Ára darabonként 6.25 K

HALÓING.

XXI. szám. Igen jó madapolánból készült, szines szegéllyel ellátott, kítűnő kézimunka.
Ára darabonként 10 korona.

XXII. szám. Elsőrendű Schroll-féle madapolánból készült, szines szegéllyel ellátott, finomabb kivitel.
Ára darabonként 8 korona.

XXIII. szám. Legfinomabb Schroll-féle madapolánból készült, valódi francia szines szegéllyel díszített, redőzött mellet, legjobb kivitel.
Ára darabonként 6 korona.

A hálóingek 100 cm. hosszúságban szállítatnak.

XVIII. szám.

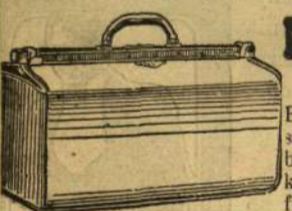
Szines, angol, redős, puhamellű zefiring.

Finom angol zefirből készült elsőrendű kézimunka.
XVIII. sz. Ezen minőség 12 különböző miniatúrá válogatott zefirből készült.
Ára darabonként 10 korona.

Ugyanazon színű készülő párja 1 korona.
XVIII. sz. Ezen minőség divatos, rövid, kemény mellet is készült, mikoris a csikok keresztbe futnak (u. n. Nord-fajon). Így készült az ingek ára darabonként 10.50 kor.
Megfelelő színű, francia szabásu rövid alsónadrág ára darabonként 6 korona.

Üsszehuzható kézi bőrönd (Soufflé)

Barna tehénbőr, erős zöld szövetbélés, fényezett keret, bőrrel átvont acélfogantyú, két biztonsági tolozár, válaszfal, belső és külső talpbőr-szíjazat.
U. e. kivitel valódi amer. vitorlavászonból is kapható.

Üti készlet.

Világosharna, erős, béles nélküli marhabőrökben, kítűnő nikkelezett fülzsereléssel, táskával, férfi vagy női beindezéssel.

kor. Havi
29 sz. Urak számára 30. — 2. —
30 sz. Hölgyek részére 36. — 2. —

Női kézi táská.

36. sz. Elegáns trappé-alakú fodított keretű kézi táská 20 cm. nagyságban, tehénbőről készült fekete lakkbőrrel, gazdag ezüstverettel, finom selyembéléssel.
Ára 55 korona.
Havi részlet 3 korona.

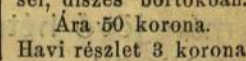
ERSZÉNY-KÉSZLET.

3 drb fényes szafianbőrrel készült szép kivitelű tárcá, és pedig erszény, papírpénz és szivartárcá, valódi ezüstverettel ellátva, szivartárcá három oldalán átvont kerettel készítve.
Ára 38 korona.
Havi részlet 2 korona.

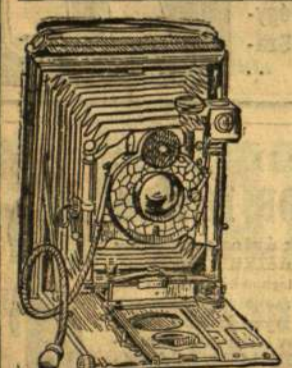

Manicure- és pedicure-készlet

49. sz. A legjobb kovácsozott acébből készült, gyönyörű berendezéssel, diszes bőrökben.
Ára 50 korona.
Havi részlet 3 korona

REFORM MINIMUM KAMARA

Ezen kamara megfelel minden igénynek, amelyet egy modern kamara iránt támasztanak és pedig magas és szélességi irányban eltolható objektívvel, forgatható tükrökkel, kettős kihuzattal a hátsó lencse önálló használata céljából. Finom kivitel, bőrdalfalak, fémrészek nikkelre, prima bőrűthuzat.
Az objektívek F : 5.5 fényerősségi alkalmazhatók.

	9x12 unik. zár	havi részlet	15x18 unik. zár	havi részlet
Finom rapid aplanáttal	180 kor.	6.50	200 kor.	10.—
Rietzschei-féle extra rapid aplanáttal	160	8.—	220	11.—
Rietzschei anasztigmáttal, F/8 F 120 mm.	165	9.—	250	12.50

Egyetemes látszó.

Ezen látszó japán formájú kézimunka, vádászati, sport és színházi előtérre, nagy optikájú 8-szoros nagyítással és nagy látókörrel bír. Achomatikus lencsék. Nagy okulárok, fémrészek feketére fényezve.
Ára fekete puha bőrökkel — 22.50 kor.
Havi részlet — 2. — kor.

1783. szám.

Francia női színházi látszó.

Háromszoros nagyítással! Ezen látszó achomatikus lencsével bír és igen elegánsan van kiállítva. Legfinomabb gyöngyházzal kirakott test. A fémrészek finoman vannak aranyozva. Nagy gyöngyház-akadémi! Ára finom bőrökkel 48. — kor.
Havi részlet — 2.50 kor.

Eredeti Goerz-binokli.

6 szoros nagyítás.
Ára kemény bőrök és válszíjjal — 158 kor.
Havi részlet — 8 kor.

Itt leválandó!

MEGRENDELÉSI IV.

AUFRECHT ÉS GOLDSCHMIED utóda
ELEK ÉS TÁRSAS R.-T.-NÁL
Budapest, IV., Károly-körút 10-ik szám.

Ezennel megrendelem az alábbi árut _____ korona értékben, fizetendő _____ korona havi részletekben Budapestben ELEK ÉS TÁRSAS R.-T.-NÁL. Három havi részlet elmulasztása az egész számla összegét azonnali esedékessé teszi. Teljes k fizetésig tulajdonjog fentartva. — Jogomban áll az árut 3 napon belül sértetlen állapotban visszaküldeni.

Fizetendő Budapestben.	Kor.	fillér
Lakhely: _____		
Kelet: _____		
Név és foglalkozás: _____		

VASÁRNAPI UJSÁG

29. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. BUDAPEST, JULIUS 16.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Egyes szám ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 20 korona. Félévre — 10 korona. Negyedévre — 5 korona. A «Világkrónika»-val külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-határozott viteldij is esatolandó.

1. A város-háza közgyűlési termének beszakadt mennyezete. — 2. A Mollináry-bakák laktanyájának egyik legénységi szobája. — 3. Összedőtt ház a nagykróni-utczában. — 4. Az állami gyermekmenhely kilakoltatott házépje.

A JULIUS 8-IKI FÖLDRENGÉS PUSZTÍTÁSA KECSKEMÉTEN. — Jelfy Gyula félvételei.